This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07578331 0

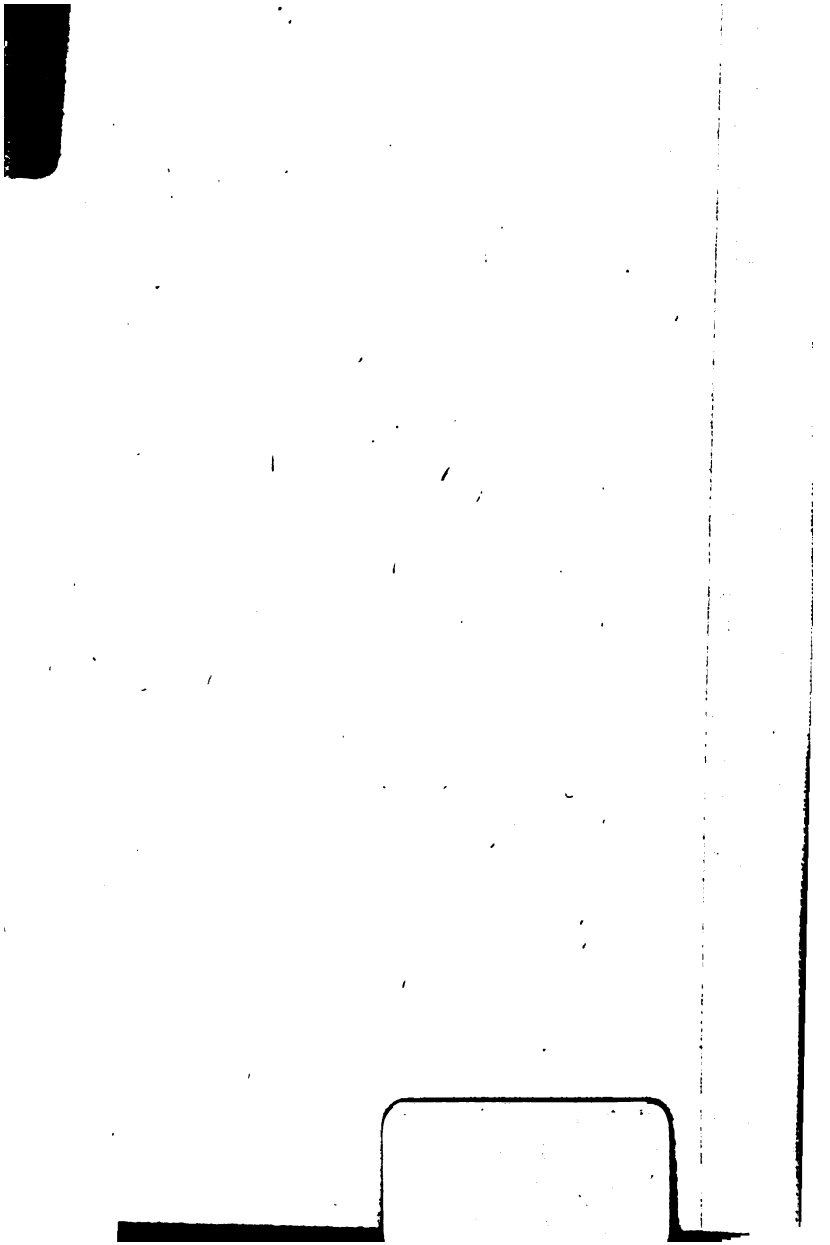

XIX

UNG ELSKOV

N IX
Pontop!

1 UDGAVE 1885
2 UDGAVE 1906

OMSLAGSTEGNING
AF KNUD LARSEN

HENRIK PONTOPPIDAN

UNG ELSKOV

BLADE AF EN MINDEKRANS

KØBENHAVN
DET SCHUBOTHESKE FORLAG
J. L. LYBECKER OG E. A. HIRSCHSPRUNG
1906

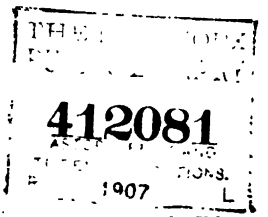
412081
1907

I nærværende Udgave er Fremstillingen ført tilbage til den Jeg-Form, hvori Fortællingen oprindelig fremkom i »Ude og Hjemme«. Stoffet er bleven stærkt sammentrængt. Til Gengæld er der indflettet adskillige, tildels hidtil utrykte, Smaaskildringer, der væsentlig skriver sig fra samme Tid

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

I

En halv Mils Vej østen for den lille Bondeby, hvor jeg henlever min Alderdoms Dage i Fred med mig selv og Verden, ligger en mærkelig Sø, som jeg nu ikke længer kan lade uomtalt i disse Erindringer; thi til den knytter sig de Begivenheder i mit Liv, som blev bestemmende for min Skæbne.

Søen har Navn efter det Sogn, der omslutter dens vestlige Ende, og kaldes Balderød Sø. Afgangne Provst Hjort til Starup og Lihme, der var en Elsker af Naturen og dertil et sandt poetisk Gemyt i god gammeldags Bemærkelse, vrængede altid af dette simple Navn, der ogsaa kun passer daarligt til Søens usigelige Yndighed. I Mindet om nogle gamle Sagn og Fortællinger, som af Overleveringen er henlagt til dens Bredder, kaldte han den »Nymfesøen« eller »Nymfernes Badekammer«. Men hertil kommer jeg senere tilbage i denne Beskrivelse.

Søen har en rundagtig, temmelig regelmæssig Form og en ret betydelig Udstrækning. Naar man alligevel ikke kan se den, før man er den ganske nær, kommer det af, at den ligger lavt nede mellem høje Bakker og er omgivet af store Skove, der ligesom skinsygt skjuler den for Omverdenen. Mangen Gang, naar jeg har vandret der i mine egne Tanker, har jeg faaet som et elektrisk Stød gennem Kroppen ved pludselig at se dens udstrakte Flade ligge for mig mellem de mørke Skovmasser. Rolig for alle Vinde hviler den i Skovens Favn i blid og uforstyrrelig Salighed som en dovent smilende Kvinde i sin Elskers Arm. Alt er Stilhed og den dybeste Fred. Her raader den Tavshed, som kun de store Skove ejer. En stum Fugl haster nu og da over Vandet, strejfer det med sin Vinge og forsvinder i Skovmørket ovre paa den anden Side.

Staar man ved denne Sø en silde Eftermiddagstime, naar Skyggen begynder at krybe op ad Træstammerne og Lyset flyr, kan det modtagelige Sind føle sig nedtrykt af Stedets Ensomhed og alvorstunge Stilhed. Man bliver saa sært tilmode i denne mægtige Grav, hvor

kun Skyerne, der flyver bort over ens Hoved, bærer Bud om den levende Verden udenom. Løvtræernes vemodige Sus, Granernes mørke, vilde Kog faar Hjertet til at banke uroligt. Den sure Lugt af Trøske stemmer for Brystet; Blikket flakker raadvildt hid og did over dette umaadelige Hav af Blade, over disse endeløse Skovbølger, der fra alle Sider ruller ud mod Aftenhimlen og lukker for Synet.

Endnu mens Solen dvæler paa Højderne og forgylder de øverste Løvkupler deroppe, skumrer det nede ved Søen. En blaalig Dunst stiger op fra dens Rand og svæver henover Vandfladen som bølgende Flor. Og nu sønderrives pludselig Stilheden af Uglens hæslige Skrig inde i Højskoven. Musene er kommen frem af deres Huller og pusler i det tørre Løv, mens deres vingede Navne oppe i Luften tumler lydløst afsted i blind Heksedans med Halen stikkende bagud som et lillebitte Kosteskaft under Flyvehudens udspilede Skørt.

Saa falder Natten paa, og nu begynder et selsomt Kogleri. Dybt inde fra Skoven, hvor denne er tættest, lyder ynksomme Raab. »Til Hjælp! Til Hjælp!« skriger en Stemme i den yderste Nød. Mange troværdige Folk,

der har færdedes om Natten paa Amtschausseen, hvor denne løber gennem Skoven, har fornummet Raabet og altid paa det samme Sted. Andre vil desuden have hørt Hundeglam og Klang af Jægerhorn. Andre igen har ment at opfange svage, klagende Barnestemmer nede fra Søen, — altsammen Spøgelserøster fra de henfarne Tider, da Stimænd og fredløse Folk holdt til i disse Skove og byggede sig Huler under Egene, da stolte Herrer og skønne Damer jog paa hvide Hingste henover Skovsletterne paa Jagt efter den svedende Vildbasse, mens Landsbyernes barfodede Døtre i Fortvivlelse søgte ned til dette stille Vand for i dets Dyb at skjule de spæde Frugter af Naadigherrens Kærtegn.

Men paa de Tider, hvor Fuldmaanen sejler over Søen og drysser sit Sølv over Skoven, sker her endmere besynderlige Ting, som jeg for Fuldstændigheds Skyld her kort skal antegne.

Naar Nattens Stilhed er dybest og Maaneskyggen peger mod Nord, hænder det, at en Gren, der hænger ud over Vandet, pludselig bøjes til Side og en Skikkelse kommer tilsyne — en Kvinde, ganske nøgen, med et

Diadem af Sankt Hansorme lysende i sit dunkle Haar. Frygtsom hælder hun sig frem og ser sig spejdende omkring, idet hun holder Fingren for sin Mund. Naar alt er roligt og hun ingen ser, vender hun sig og giver et Tegn med Haanden; og et Øjeblik efter dukker en hel Skare af hvide Kvindeskikkelser frem i Maanelyset, alle nøgne som hun og med Sankt Hansorme i Haaret.

Det er Skovnymfernes Badetime. Fra hver Busk mylrer de frem. I dejlige Grupper staar de paa Bredden og binder Haaret op over de svaje Rygge. Varsomt og tøvende glider de derpaa ud i Sølvbadet. En efter en kaster de sig frem paa de slanke Arme, mens Maanen, den gamle Vellystning, smilende kærtegner dem med sine Straaler.

Saaledes lyder de omløbende Fortællinger; men jeg skylder Sandheden at sige, at jeg aldrig selv har set eller hørt noget af det beskrevne, endda jeg kender denne Skov bedre end maaske nogen anden. Dermed vil jeg dog ingenlunde have sagt, at det maa være løs Tale, eller at de Folk, der tror paa deres Aabenbaringer, har været Genstand for et Sansebedrag eller, rent ud sagt, har haft en

Tryne paa. Jeg lader enhver svare for sig; siger kun, at den er bedst hjulpen her i Verden, der ikke ser for meget.

Og nu nok om de Ting.

Søen har sit Afløb i Øst, hvor en Bæk med stort Besvær og ligesom snøftende baner sig Vej mellem Sten og nedstyrtede Træer i Bunden af en dyb Skovkløft. Amtschausseen, der paa et Stykke har fulgt Søens Bred, bøjer her atter ind i Skoven og følger Bækkens Løb med alle dens Bugtninger. Og pludselig aabner Skoven sig, og Blikket tumler overrasket ud over et stort, lyst og velbefolket Englandskab.

Det er Lihme Sogn, gennemstrømmet af den brede, muntert flydende Lihme Aa, kendt og skattet af alle Geddefiskere der paa Egnen. Aaen slaar just paa dette Sted en stor Bue henimod Skoven, ligesom for at hente Afløbet fra Søen; og her er ogsaa Chausseen ført over den ved en anselig Bro paa fire Pæleaag.

I Skovbrynet udfor denne Bro, inde under en Samling høje, rødlige, halvt udgaaede Fyrretræer, ligger Skovens eneste menneskelige Vaaning. Det er en bruntjæret Længe af et saare sørgmodigt og affældigt Udseende

med skæve Vinduesrammer, farvebrændte Ruder og en sammensunken Mønning. En ældgammel, skallet og forvreden Hyldebusk gror bagfra op over Græstørvstaget, hvor den ligger som en stor, knoklet Troldehaand med krummede Fingre. Det ser ud, som om den søgte at trække Huset ned i Jorden og foreløbig havde faaet Held til at give Taget det Knæk i Ryggen.

Det er en fordums Færgekro.

I gamle Dage, d. v. s. for en tredive Aar siden, var der nemlig ingen Bro over Aaen. Der var lidt nord derfor et Vadested, hvor Kreaturerne kunde gaa over; men vejfarende Folk og Køretøjer maatte færges. For de førstes Vedkommende skete dette i en Ege, for de sidstes paa en Kaag eller Flaade, der rummede baade Hest og Vogn.

I farbart Skovføre kunde der godt samle sig en hel Lejr af Vogne paa begge Sider af Aaen, og det af den forskelligste Slags. Der var disse nu forsvundne hushøje Fragtkøretøjer med Sejldugshvælving over og en Tjærebøtte hængende inde under Faddingen. Der var Slagterkærrer og Bøndervogne og store Herskabskarosser med hævet Buk og et Tjener-

sæde bagpaa. Inde i Kroens lave, tilrøgede Stuer var der fuldt af Folk. Paa travle Dage maatte man ofte vente baade en og to Timer, før man kunde komme over, og imidlertid blev mange hængende ved en Snak eller et Slag Kort og en Kaffepuns inde hos gamle Kren Kromand, indtil det maaske blev Nat og maaske Morgen igen.

Dengang havde dette Bedested et godt og kendt Navn over det ganske Jylland. Ikke fandtes der vel paa den Tid mangen vejfarende Svend fra Thy til Hamborg, der ikke havde drukket sig en Rus og fingret ved de brede Kælderpiger i Lihme Færgekro.

Livligt var her især i Dagene efter de store Hestemarkeder i Randers og Hjallerup, eller om Foraaret, naar Studedrifterne passerede forbi nordfra paa Vej til Husum Marked. Kobler paa indtil en Snes Heste — den ene bundet til Halen af den anden med en Halmsime — blev svømmet over Aaen, og Studedrifter paa tilsammen flere Hundrede Dyr kunde om Aftenen lejre sig nedenfor Kroen for at overnatte der. Hændte det nu, at der ved det samme Lav havde været Torv eller Krammarked i en af Købstæderne deromkring, blev

der en Tummel og Forvirring uden Lige. Folk og Kvæg og Vogne stuvedes sammen her mellem Aaen og Kroen som paa en Markedsplads. Taskenspillere og Bjørnetrækkere slog deres Telte op inde under Træerne; Lirekasser og Børn skreg omkap; Studene brølte, og fulde Folk sang. Inde i Krostuerne var der ikke til at komme frem. Lammeskindsklædte Drivere fra Djursland og Salling, Studeprangere med tunge Maver og fede Nakker, Opkøbere fra Marsken og jødiske Hestehandlere fra Hamborg og Berlin sad omkring Bordene i en Damp af Tobak og handlede eller spillede Kort.

Ofte, naar Hovederne blev hede hos saadanne Folk, hvis Hjerner var øre af mange Dages Drik og Larm, kunde der blive farligt nok at færdes. Det mindste saarende Ord, lidt Uenighed om en Handel eller blot lidt Fjas med en andens Pige kunde i en Haandevending rejse et Stormrøre over hele Pladsen. Hestene stejlede foran Vognene, Knortekæppe og knyttede Næver susede i Luften, mens Fruentimmer og Børn flygtede skrigende ind i Skoven.

Helt forunderligt er det at tænke paa

disse Scener, naar man nu kommer der forbi og ser det forladte Hus, der stirrer uhyggelig tomt ud for sig, ligesom hensunken i Minderne om sin Stortid. Efter at Broen for en Menneskealder siden blev lagt over Aaen, tabte det jo paa eengang al sin Betydning. Saalænge den gamle Kromand endnu levede, stoppede Bønder og farende Kræmmere dog gerne op for at faa sig en Dram og en Passiar med ham. Men efter hans Tid begyndte dets Forfald.

II

Nu maa et Par Blade af denne min Mindekrans vies Kren Kromands Datter. Hun hed Ellen og var paa den Tid, da jeg kom der til Egnen som ung Hjælpelærer, en Pige paa nitten Aar eller maaske tyve. Hun var stor og haandfast af Skikkelse, havde nøddebrune Øjne og mørkt Haar. Kren Kromand var nemlig af fremmed Slægt, stammede ned fra de af Frederik den femte indførte »Kartoffeltyskere«, som de kaldtes, i Lysgaard Herred. Han var ellers ikke meget for at vedkende sig sin Æt; men da jeg stod ved hans Dødsseng og Ligsveden sprak ham af Panden, hørte jeg ham mumle tyske Bønner.

Ellen var en stille Pige, tavs og indadvendt, noget søvnig maaske af Natur og med en temmelig maadelig Forstand. Efter at Broen var bleven bygget og der ikke længer var Brug hverken for Jomfru eller Kælderpiger, besørgede hun Opvartningen alene. Men aldrig talte

hun til nogen fremmed Gæst, hvormeget han saa sukrede sine Ord. Altid var hun paa sin Post overfor al Slags Nærgaaenhed. Sagtens havde hun i sin Opvækst her mellem Kroens Piger set mere af den Slags, end godt var for hendes Barnlighed. Hendes egen, tidligt modnede Legemsfylde har, tænker jeg, under disse Forhold ogsaa bragt hende Erfaringer, der fostrede Mistro til det mandlige Køns Tænkemaade. Der kunde komme noget koldt og fjendtligt i hendes Blik. Selv hendes Venner var aldrig helt trygge hos hende.

Jeg havde i Løndom baaret Kærlighed til denne store, skønne Pige næsten fra den første Gang, jeg saae hende. Under det Paaskud, at jeg kom der for hendes Faders Skyld, der allerede dengang var mærket til Døden, besøgte jeg Kroen ofte, skønt mine Foresatte gentagne Gange advarede mig mod at paadrage mig et Skin af Letfærdighed.

Om Kren Kromand skal jeg endnu blot fortælle, at han var den tykkeste Mand, jeg har set. I sine sidste Aar sad han næsten ubevægelig i en Armstol ved Kakkelovnen og sov for det meste. Han havde gule Skindærmer

i sin Vest og en Kabuds af Hundeuld paa Hovedet. Paa Fødderne havde han store Sivsko, og under disse laa to ovnvarmede Mursten, der bestandig maatte skiftes. Alligevel bævrede han altid af Kulde. Det umaadelige Fedtlegeme skalv som i Frost. Ved Siden af hans Stol stod der et Bord med Brændevinskaraffel og Glas. Hvergang han vaagnede, skænkede han sig en Dram. Saa kiggede han omkring i Stuen, og dersom der i Øjeblikket ikke var nogen, han kunde faa sig en Passiar med, sov han videre.

Han var endnu paa den Tid ganske aandsfrisk og havde egenlig ingen Smerter, led kun nu og da af Aandenød. Saasnart der var Fremmede, blev han munter og snaksom. Saa uformelig han var, ogsaa i sit Ansigt, skød der Liv og lun Lystighed ud af Mundens og de mørke Øjnes Kroge. Det passede godt nok, hvad der tidt blev sagt om ham, at han var lige saa fuld af Historier som af Snapse.

Hvad hans Mangel paa Maadehold angaar, saa har jeg regnet ud, at han endnu i sine sidste Aar, skønt Koldfeberen tog svært ved ham, til daglig drak omtrent halvanden Pot Brændevin, ved særlige Lejligheder adskilligt

mere. Alligevel har jeg aldrig set ham blot den mindste Smule beskænket. Heller ikke paa anden Maade satte Drukkenskaben sine Mærker paa ham. Hans Ansigt var glat og smukt hvidt lige til det sidste. Selv hans Tykkelse havde mere sin Grund i Ladhed end i Fylderi. Han havde aldrig bevæget sig synderligt udenfor sin Skænkestue, og om hans Sindsro og Ligevægt blev der fortalt mange pudsige Historier. Da saaledes engang en Mand under et af de vilde Slagsmaal, der i Fortiden var saa almindelige her, havde faaet Hovedet flækket af en Knippel og faldt død om paa Gulvet, skal Kren Kromands første Ord have været det Spørgsmaal til Kælderpigen, om han havde betalt sin Puns.

Af hans Legemsomfang har jeg i min Dagbog fundet følgende Maal: Læggevidde $28^3/_4$ Tommer. Laarvidde, maalt et Haandspænd oven over Knæet, 39 Tommer. Omkring Livet, i Linje med Navlen, $66^1/_2$ Tomme. Overarmen 23 Tommer. Halsen (over Æblet) $32^1/_4$ Tomme. — Jeg skylder dog Sandheden at tilstaa, at disse Maal er taget paa et Tidspunkt, da den Vattersot, hvoraf han sluttelig døde, allerede var stærkt fremskreden. Han gjorde endnu

dengang selv Spas med sin Tykkelse og var altid villig til paa mindste Opfordring at fremvise sine Former.

Hans Kone var død Aaret før jeg kom her til Egnen, og Ellen var hans eneste Barn. Hun passede ham i hans Ubehjælpsomhed med en utrættet Omhu, som det var kønt at se paa, og som gjorde mig endnu mere indtaget i hendes Person.

Om mit Forhold til denne Pige skal jeg nu meddele, hvad der er nødvendigt til Forstaaelse af min Livsgang.

Som Hjælpelærer i Starup Skole havde jeg førnævnte Provst Hjort i Lihme til øverste Foresat, og en Dag modtog jeg et Brev fra ham med Anmodning om at indfinde mig hos ham den følgende Morgen. Brevets Tone gjorde mig varm om Ørene; jeg anede, at det igen drejede sig om mine Besøg i Skovkroen. Min Medlærer og kirkelige Medtjener i Sognet, Hr. Anton Kristian Frederik Ovesen, hvis Fromheds Art jeg forhen, som jeg haaber, med tilstrækkelig Tydelighed har betegnet, havde om Søndagen, da vi mødtes i Kirken, slaaet Øjnene ned og læspet paa en sødlig Maade,

der straks vakte min Mistanke om, at han igen havde ondt i Sinde mod mig.

Jeg husker Dagen saa nøje, som laa den ikke en Maaned tilbage i Tiden. Det var en klar Frostdag i Begyndelsen af Marts. Der laa lidt smudsig Sne i Agerfurerne, men Jorden var ellers bar. Jeg havde hørt, at der den foregaaende Dag var bleven skudt en Sneppe i Holtet bag Bastrup Mose, og for at døve den stærke Sjælsspænding, jeg var kommen i, tog jeg min trofaste Bøsse og gik ud.

Det er fra gammel Tid bekendt, at Aarets tidligste Snepper ofte viser sig i denne Egn. Til Bevis for Paastandens Rigtighed skal jeg anføre følgende. Det er jo en fast Skik overalt i Landet, at den første skudte Sneppe, »Kongesneppen«, som den kaldes, indsendes til Majestætens Køkken, som belønner den heldige Jæger med en Sum, der i min Tid udgjorde fem Rigsbankdaler. Denne Præmie er i de sidste halvhundrede Aar ikke mindre end tretten Gange tilfaldet Mænd fra Lihme og nærmest omliggende Sogne, den ene Gang mig selv. Det var i 1859. Det er, kan jeg næsten sige, den eneste Gang, Skæbnen har vist mig sin Gunst.

Den Martsdag, jeg nu taler om, gik jeg mod i Hu langsmed Skovkanterne, indtil det mulmede, uden at jeg fik saa meget som en Fjer i Posen til Trøst. Tilsidst drev jeg modstandsløst hen imod Kroen. Jeg kunde ikke gaa hjem uden at have set Ellen.

Udefra kunde jeg gennem Vinduet se, at hun var alene i Stuen. Hun sad bag Bordet ved et Lys og bødede noget Tøj. Faderens Stol ved Kakkelovnen stod tom. Den Gamle var allerede bragt tilleje i Sengeskabet.

Der var lagt et Par Tørv i Ovnen; de lyste hyggeligt ud paa Gulvet, og jeg mødte en behagelig Lunhed, straks jeg kom indenfor Døren. Ellen varmede en Kaffetaar til mig, og længe sad vi overfor hinanden ved Bordet og smaasnakkede, saadan som vi plejede van. Om Provstens Brev eller min Anelse sagde jeg ingenting. Inde bagfra Skabsvæggen lød den Gamles prustende Aandedrag, stundimellem afbrudt af en sagte Klagen eller Stønnen. Vattersoten havde paa det sidste skudt sig op i Brystet paa ham. Det var ikke længer til at tage fejl af, at den arme Mand havde Døden i sit Hjerte.

Jeg havde aldrig ligefrem ladet mig mærke

med mine Følelser for Ellen; men alligevel troede jeg nok, at hun kendte dem, og ogsaa, at hun havde noget tilovers for mig. Den Slags fornemmer man jo paa mere end Ord. Saadan husker jeg f. Eks. engang, vi sad paa samme Maade i Aften-Ensomheden med Lyset imellem os. Da Ellen vilde snyde det, glemte hun at fugte Fingrene og kom til at brænde sig. »Av, for Dævlen!« sagde hun og saae i det samme over paa mig med et eget Smil, fordi hun skammede sig. En anden Gang fik hun uforvarende et stort Opstød. Saa lo hun og blev meget rød. Jeg veed ikke hvorfor; men i det Øjeblik syntes jeg, hun sagde til mig, at hun holdt af mig. Ogsaa i den Maade, hun skænkede en Skaal Kaffe op for mig, mente jeg at kunne fornemme, at hendes Hjerte var vendt til min Side. Ikke alene skænkede hun altid meget rigeligt; men hun gav sig ogsaa god Tid med Tingen, vistnok forresten uden selv at tænke over det. Men det viste jo da, at hun ikke var ked af at staa mig saa nær.

Naar jeg alligevel aldrig havde turdet give mig hen i mine Følelser, var det for Folks Skyld. Jeg var jo en ung Mand og var endnu

øm over det kære Omdømme. Ak, havde jeg blot dengang haft min Alderdoms Forstand paa, hvad Reputationen er værd! Skovkroen med samt dens Beboere havde ikke noget godt Lov paa sig hos Folk i Egnen. Naar man talte om den, var det for at fordømme de Spektakler, der endnu af og til spurgtes derfra, eller for at opfriske Historierne om de Drab og Mord, der i forrige Tider havde fundet Sted der, om Uterligheden dengang mellem Kropigerne og lignende. Kren Kromand selv kunde man nok more sig over; men alle saae dog ned paa ham for hans fremmede Byrds Skyld. Det var ikke langt fra, at man slog ham og hans Datter isammen med Folk af Rakkerslægt.

Den Aften sad mit Hjerte mig i Svælget; jeg havde tidt ondt ved at faa sagt, hvad jeg vilde og turde. Vi snakkede om hendes Faders Sygdom og den Slags Ting, og paa den Maade gik Tiden, uden vi ret mærkede det. Jeg kunde se paa Ellen, at hun ikke havde sine Tanker ved Ordene og heller ikke ved sit Arbejde, saa flittig hun ogsaa var med Stoppenaalen. Der var i det hele kommen som en stor Angst over hende i den sidste

Tid. Hver Gang en Rotte rumlede henover Loftet eller bare Kakkelovnen gav sig lidt, foer hun sammen. Hun saae ogsaa daarlig ud, men naar jeg spurgte hende, om hun var syg, svarede hun altid et kort Nej. Jeg havde derfor ikke fæstet mig videre ved det. Det var jo heller ikke urimeligt, om Faderens Pasning med al den Nattevaagen og Renlighed tilsidst kunde tage Marven fra hende, saa stærk hun ogsaa var.

Vi havde vel siddet sammen en Timestid, da et Par Uldkræmmere kom ind fra Vejen og under stort Bulder af Træsko og Støttekæppe kastede deres Bylter fra sig og krævede Natlogis. Ellen lagde stiltiende sine Stoppesager bort og tændte en Lysepind ved Ilden i Kakkelovnen for at vise de to Mænd over i et af Kamrene i den anden Ende af Huset. Kren Kromand var vaagnet ved Spektaklet. Han skød Sengeskodden til Side, spurgte, hvem der var kommen. og forlangte en Dram.

Jeg stod op for at gaa hjem til min Ensomhed. Idet jeg lettede mig fra Stolen, tænkte jeg ved mig selv, hvornaar jeg vel igen fik Lov til at sidde der og føle mig lykkelig.

Jeg saae ned paa Ellen, der sad paa Hug foran Ilden og ragede i Gløderne. Skæret faldt ud over hele hendes Skikkelse; hun sad som i en Guldkjortel. Det var som et Syn, en Aabenbaring. Jeg tænkte paa Eventyret om Askepot og drømte i et Sekunds Salighedsrus, at hun var en forgjort Prinsesse.

Da jeg gik over Gulvet hen til Døren, saae jeg, at de to Kræmmere, der stadig stod og tumlede med deres Varebylter, skævede til mig med det Smil, hvormed Folk betragter en beskænket. I det samme mærkede jeg selv, at jeg svinglede. For første Gang i mit Liv følte jeg mig i de store Livsmagters Vold. Jeg maatte sande Ordet om den Ild, der begynder som et flygtigt Fosforskin, men i et Nu er en fortærende Lue.

Mens jeg gik hjemad i den stjernelyse Aften, gjorde jeg op med mig selv. Jeg sagde: det nytter ikke at strides med sin Skæbne. Jeg vidste fuldtvel, at jeg prisgav min Ære, om jeg giftede mig med Kren Kromands Datter. Jeg var klar over, at jeg satte selve min Stilling som Lærer og Kirkebetjent paa Spil; og jeg tænkte, at det sagtens netop var af den Grund, Provst Hjort nu vilde advare

mig. Men her hjalp ingen Overtalelser, — det følte jeg paa Forhaand. Elskovens Dæmoner havde besat mig. Min Favn krævede denne store, stærke Kvinde, og jeg var villig til at betale, hvad det kostede at stille Blodets Tørst. Jeg tror, at om man den Aften havde krævet min Sjæls evige Salighed derfor, jeg havde da gerne ofret den.

Den følgende Dag straks efter Skoletid klædte jeg mig om og begav mig paa Vej til Lihme. Men forinden jeg meddeler, hvad der kom ud af mit Møde med Provst Hjort, maa jeg fortælle lidt om denne Mand, hvem jeg trods hans store menneskelige Skrøbelighed har agtet og elsket som faa andre.

Først et Par Ord om hans Ydre. Han var, om ikke just af Kæmpehøjde, saa dog en anselig Skikkelse, skulderbred, fyldig og saa blodrig, at han maatte kopsættes flere Gange om Aaret. Sikkert havde han engang været meget smuk. Paa sine ældre Dage havde han et stort, noget fedtet og blussende Ansigt med en blaalig farvet Næse og en uhyre Hagesæk. Han var skægløs, og Issen var skallet og saa blank som et Stykke Kobbertøj. Bagtil hang Resterne af et silkeblødt og lokket Haar ham

helt ud paa Skuldrene. Hvad man dog mest lagde Mærke til, var hans smaa Øjne, hvoraf det ene skelede en lille Smule indefter, men som begge gnistrede af Liv og Munterhed.

Han var velhavende gift og havde kun et eneste Barn, saa han kunde leve efter Hovedets og Hjertets Tykke. Han var endnu Jæger og i det hele en sand poetisk Natur. Navnlig havde han megen Interesse for alt, hvad der angik Teater og Musik. Selv havde han en smuk Sangstemme, og det blev sagt, at han i sin Ungdom skulde have tænkt paa at gaa til Scenen. Naar der optraadte Skuespillere eller Sangere inde i Købstaden, bød han dem gerne ud til sig i Præstegaarden og beværtede dem da saadan, at de undertiden maatte køres tilbage i Høstvogne fyldte med Halm.

Her rører jeg ved en Svaghed hos ham, som jeg for Sandhedens Skyld ikke tør tilhylle. Han var en stor Elsker af Bordets Glæder. Han havde efter Sigende den bedste Vinkælder i Stiftet og drak hver Dag flere Glas af den reneste Druevin til sin Middagsmad. Men ved Bryllups- og Barselgilderne ude hos Bønderne afslog han derfor ikke de

jævne Varer, man der kunde byde paa; han drak baade Dram og sød Snaps og Kaffepuns, ikke sjelden desværre endogsaa til Overmaal. Til daglig var han en saare myndig Mand, der aldrig rakte sine Sognebørn, endsige sine Undergivne, mere end to Fingre, men ved saadanne Lejligheder forlorede han al Værdighed. Han kunde endogsaa blive nærgaaende mod Kvinderne og drak undertiden, til han ikke længer sansede. Mere end een Gang har jeg baaret Lygten, mens fire Mænd bar ham hjem til Præstegaarden i et Dækken og lagde ham ind paa en Seng i et lille Staldkammer straks indenfor Porten, der var indrettet til det samme. Men har jeg nu meddelt dette, saa skal det ogsaa siges, at han Dagen efter kunde staa paa Prækestolen i Kirken som en sand Guds Stridsmand, lutret i Bøn og oprigtig Anger, og tale saa varmt og hjertegribende, at hele Menigheden gik opløftet bort.

Maaske fordi jeg aldrig lod mig mærke med det bagefter, naar jeg havde set ham i hans Nedværdigelse, var han altid venlig stemt imod mig. Vi havde jo desuden baade i Jagten og i Musikken et Omraade, hvor vi kunde

mødes i Forstaaelse, og han roste tidt min Sang i Kirken. Min Medlærer, Hr. Ovesen, taalte han derimod næsten ikke at se. Hans Uvilje mod ham kom vel aldrig overfor mig frem i Ord; men den røbede sig i Minen og Tonen og i enkelte Hentydninger, som da han engang med herlig Foragt talte om Mennesker, der »stank af Fromhed«.

Da jeg hin Eftermiddag kom ind i Præstegaarden, stod han ude paa Trappen og kastede Ærter ud til sine Duer. »Naa, er De der,« sagde han og bad mig følge med ind i Studerekammeret. Jeg mærkede straks, at det var Prælaten, der var oppe i ham. Hans Tone var brysk, og han stoppede sin Pibe og lavede sig en Fidibus uden at byde mig Sæde. Først da han selv havde taget Plads foran sit Skrivebord, sagde han: »Sæt Dem!«

Saa begyndte han at buldre løs. Der var igen indløben Klage over min moralske Vandel, sagde han. Mit Forhold til Familjen i Skovkroen maatte jeg afbryde; det vakte Forargelse i Sognet. Dersom det vedvarede, saae han sig nødsaget til at indstille mig til Afsked.

Jeg havde siddet ganske stille og hørt paa detteher. Da han var færdig, sagde jeg med

skyldig Underdanighed, at jeg vel saa heller ikke kunde vente Naade, dersom jeg giftede mig med Kren Kromands Datter.

Han blev ikke nær saa overrasket, som jeg havde tænkt. Han bakkede nogle Gange stærkt paa Piben og sagde saa: »Det er altsaa virkelig Dem, der er Fader til det Barn, hun skal have.«

Jeg kan aldrig glemme et eneste af disse Ord. Med alle deres Betoninger lyder de endnu i mit Øre, som om de var sagt i dette Øjeblik. Jeg erindrer ogsaa grant mit allerførste Indtryk af dem. Jeg kom til at smile. Men derpaa blev jeg harmfuld og begyndte at kræve Provsten til Regnskab, fordi han førte løs Tale om den Pige, jeg havde kær. Jeg blev saa ganske ude af mig selv, at jeg slog i Bordet for ham og kaldte ham en Bagvadsker, indtil jeg pludselig mindedes Ellens blege Udseende den foregaaende Aften og hendes hele sære Væsen i den senere Tid, saa uroligt og ligesom angstbespændt. Da blev jeg uvis og tav stille. En kold Sved randt mig ned over Panden; jeg var lige ved at skulle segne.

Provsten havde rejst sig. Han forstod vist, hvad der foregik i mig, for han blev i

det samme en hel anden. Han kom hen og lagde Haanden paa min Skulder, og det var ikke længer min strenge Foresatte, ikke nogen nidkær Prælat, men et varmhjertet og medfølende Menneske, der stod foran mig.

»Thyssen,« sagde han. »De er et stort Barn! Men nu skal De vise Dem som en Mand.«

III

Paa den Tid, hvorom jeg fortæller, levede der her i Landet en aparte lille Mandsperson, der var godt kendt overalt, men vistnok især i Østjylland og paa Fyn. Han kaldtes ved mange Navne. »Bittefanden«, »Den røde Djævel«, »Bændeljøden« og »Sjakkerjakob« var vistnok de almindeligste. Han var en Omskaaren, en Hedning; han saae til Siden og trak paa Smilebaandet, naar Vorherre Kristus blev nævnet.

Han var løjerlig af Skikkelse, en Spirrevip, tynd og kødløs som en Faarekylling, havde smaa, lave Ben og korte Arme. Haaret var ræverødt og tæt kruset over hele Hovedet som Toen paa et sommergammelt Lam; Ansigtet var gulfregnet, Munden et stort Gab med friske Tænder. Hans Øjne var blaa; Laagene rødkantede og svulne.

Han havde ikke noget blivende Sted men traskede — eller rettere løb — det ganske Aar fra Landsby til Landsby med en sort Træ-

kasse i en Rem over Ryggen. Benene gik under ham som Hjulkæppe, og uden at standse sin Fart hilste han alle mødende med det samme gemytlige Tilraab:

»Her er Jakob igen! Her er Bændler og Baand til bitte Kjesten! Her er Snus til gamle Moster! Her er Mandelklid, Sæbe og lugtendes Vande! Her er alt, hvad Hjertet begærer: Briller, Brosjer, Naale, Penne, Sakser, Knive ...«

Inden Remsen var ført til Ende, var han allerede hjappet langt hen ad Vejen paa sine Vadefugleben. Bonden inde paa Marken, der havde standset sin Plov, saae smilende efter ham, men med en Bekymring i Sindet. Hans Øjne fulgte den sorte Trækasse, som daskede paa Puslingens Ryg; han kendte den Fortryllelse, den øvede paa hans Kvinder. Han frygtede for ved Hjemkomsten at finde nogle af sine Sølvknapper eller andet gammelt Arvesølv bortbyttet med nymodens Stads og uærligt Kram, som der ikke var Grans Gave i. Saameget der allerede var franarret ham af Slægtens bedste Eje! ... Kvinderne selv var aldrig helt dristige overfor den lille Mand. De holdt sig borte fra ham det længst mulige; men ingen modstod i Længden den fast

eventyrlige Forlokkelse, der udgik fra hans Skrin.

Naar han kom til en Landsby, valgte han sig uden Forlov en af de største og bekvemmest beliggende Gaarde til Udsalgssted. Han gik ind i Stuen, sagde knap nok Goddag, nynnede, som om han var hjemme ved sig selv, og begyndte at udkramme sine Varer uden at bryde sig om Indvendinger. Saa snart det rygtedes, at »Bændeljakob« var kommen, foer der som en Feber i alt Kvindfolket. Der var pludselig saa meget, der savnedes rundt om i Husene. Den ene skulde absolut have nogen Haarolje; den anden trængte til et Kakkelovnspulver; den tredje et Brev Hægter eller Knappenaale. Ingen talte et Ord om, hvad der i Virkeligheden forvoldte deres Uro, nemlig de Brosjer, Ringe, Sjalsnaale og Tønderske Kniplinger, som Jakob ogsaa førte med sig, lutter tyske Varer, der var smuglet ind over Toldgrænsen, og for hvilke alt det andet kun var Skalkeskjul.

»Hvor Soen er, holder Grisene til!« skreg han med sin lystige Ravnestemme, naar Kunderne begyndte at strømme ind, og hans Øjne løb lystent henover de mange bugnende Kvinde-

kroppe, der efterhaanden i en Slags Vildskab trængte sig omkring ham. Saa løftede han med sin fregnede Haand en Naal eller en Ring af Tombak med et Stykke farvet Glas i, lod Glasset spille i Lyset og raabte: »En Dronnings Efterladenskab! Safirer! Rubiner! . . . Se her! . . . Og hvad koster saa det hele? Gæt engang! Halvtresindstyve fattige Rigsbankdaler! Ikke en lybsk Skilling mere! Jakob er nok Jøde; men han handler som en Kristen. Menneskekærlighed er mit Forretningsprincip. Halvtresindstyve Rigsbankdaler for en Dronnings Smykke! Det er Prisen! . . . Men hvad sælger jeg det for her? Du der. Maren, Karen, Sidse,‹ — han rakte med et kælent Udtryk Genstanden hen til et gammelt fedt Fruentimmer eller til et ungt, frygtsomt Pigebarn og fortsatte: ›For dine store Vallekrukkers Skyld . . . eller: for dine smukke Øjnes Skyld skal du have den for tredive Rigsdaler . . . nej for tyve Rigsdaler . . . nej, nu vil jeg være hel gal! . . . Jeg forærer dig den for ti Rigsdaler . . . for fem Rigsdaler. Aa, nu er jeg komplet forrykt! (Her rev han sig som fortvivlet i sit røde Haar). For tre Rigsdaler sælger Jakob dette Smykke af Guld og Ru-

biner! For tre Rigsdaler, siger jeg! . . . Siger jeg tre Rigsdaler? Nej! For to Rigsdaler og tre Mark sælger jeg det her for mine store Synders Skyld . . . For to Rigsdaler og fire Degnelus sælger jeg det . . .«

Saadan blev han ved at fortumle Kunderne med Snak og sætte Prisen ned, indtil endelig En indbildte sig at kunne gøre en fordelagtig Handel og hang ved. Ofte var han meget nærgaaende i sin Tale og brugte svinske Hentydninger, som man skulde undre sig over, at nogen ærbar Kvinde vilde høre paa. Men i det Stykke er Kvindernes Blu af en egen Art. Der lød altid Grinen og Fnisen omkring ham, og alt saadant hjalp paa Købelysten og forøgede i det hele den Dragning, der udgik fra hans Person. Det var just, hvad Jakob godt vidste.

Der var dog ogsaa dem, som holdt sig hjemme og lukkede deres Dør, saa længe Jøden var i Byen, og strenge Mødre havde et vaagent Øje med deres Døtre, indtil de vidste ham vel igen over Sogneskellet. Saadanne Folk mente nemlig, at han ogsaa havde hemmelige Elskovsmidler skjult i sin Kiste, og at han paa forbryderisk Maade bragte dem

i Anvendelse overfor unge Piger og Koner, uden at de selv vidste noget derom.

Dette være nu, som det vil, saa hændte det allenfals mere end een Gang, naar han havde overnattet i en By og allerede i Dagningen atter var paa Vej udover Landet, at der paa et ensomt Kammer sad en ulykkelig Stakkel forvirret og skamfuld paa sin Sengekant, gribende sig i Fortvivlelse omkring Panden og i Barmen uden at kunne fatte det mørke Kogleri, der havde omtumlet hende.

Hvert Aar henimod Jul kom Jakob her til Egnen og tog Nattekvarter hos Kren Kromand. Paa denne Aarsens Tid kunde det dengang ofte hænde, at nogle Dages vedholdende Regn gjorde Skovvejene ufremkommelige. Saasnart det rygtedes, at en Vogn var bleven siddende i Æltet, ophørte al kørende Færdsel forbi Kroen, indtil Frosten kom og lagde Bro over Jorden. Der kunde derfor paa saadanne Dage blive trist og ensomt nok i den ellers saa livlige Færgekro. Et Par drikkende Bønder fra Nabolavet, en eller anden Kræmmer eller Uldhandler fra Inderherredet tilligemed Kroens egen Husstand udgjorde nu hele Selskabet.

Paa den Tid kom saa Jakob, og med ham

fulgte Liv og Lystighed. Skønt han aldrig selv smagte paa noget stærkt, løb Munden paa ham den hele Aften, saa meget havde han at fortælle. Jeg har selv engang, hvad jeg nævner med Skamfuldhed, siddet til langt ud paa Natten og haft min Morskab af hans lede Snak, der mangen Gang fik Ellen og de andre Piger til at gemme sig sprudrøde bag deres Spindehjul.

Men nu nok om denne galne Hedning. Ham var det altsaa, der havde ført Ellen i Ulykke. Gud tilgive ham de djævelske Kunster, hvormed han fik denne stærke Pige til at gøre hans Vilje. For at det ikke skete med hendes eget Minde; at hun med andre Ord var bleven overlistet og forgjort, derom er jeg endnu den Dag idag fuldt forvisset. Jeg veed ikke, om der virkelig findes skjulte Midler, der omtaager Forstanden og prisgiver Mennesket for Drifternes Voldtægt. Den Omstændighed, at alle Landes og alle Tiders Folkedigtning har haft saa travlt med Elskovsdrikke og sligt, kunde vel nok tyde derpaa. Men forresten synes det mig ingenlunde nødvendigt at forudsætte saadanne for at forklare Menneskehjertets Viljeløshed i Lidenskabernes

Favntag. Sandelig! Elskoven er en Besættelse. Ingen veed, hvorfra den kommer; ingen kender dens Veje; ingen kender Raad for dens Ve. Den kommer og svinder efter Love, der er dunkle og gaadefulde og fylder os med Gru. Den er vort Livs Lyst og Forbandelse, vor Salighed og vor evige Pine, vort Himmerig og vort Helvede.

Jeg blev aldeles ude af mig selv, efter at Provst Hjorts Ord om Ellens Tilstand var bleven bekræftet af andre og Sammenhængen dermed rigtig gik op for mig. Jeg havde flere Gange i den følgende Tid Bøssen nede af Væggen for at gøre en Ulykke paa mig selv. Jeg omgikkes ogsaa med Planer om at lade Skole og alt i Stikken for at kunne drage ud og søge efter Forføreren og, naar jeg traf ham, at skyde ham ned som en skabet Hund. Takket være Provstens Magtsprog blev jeg dog efterhaanden roligere.

Ellen vilde jeg alligevel ikke tiere se. I mere end to Uger holdt jeg mig borte fra Skovkroen. Saa kom der en Aften Bud fra hende; jeg maatte endelig komme; Faderen laa paa sit yderste og vilde gerne tale med mig, og hun turde heller ikke være alene med ham

Natten over. Jeg gik straks derhen. Ellen mødte mig i Forstuen; hun havde hørt mig komme. »Aa, Thyssen,« sagde hun blot.

Da vi kom ind til Lyset, saae jeg straks, hvad andre allerede havde set for længe siden; men jeg tog Øjnene til mig og lod mig heller ikke siden mærke med noget. »Hvorfor har De ikke været her saa længe?« spurgte hun; men jeg kunde høre paa Tonen, at hun godt vidste Grunden. Derfor svarede jeg heller ikke.

Kren Kroman laa og klagede sig saa mindeligt. Provsten havde været der om Eftermiddagen og givet ham det hellige Maaltid; men alligevel kunde han ikke rigtig falde til Ro. Han var bleven meget forandret; Doktoren havde tappet ham Dagen forinden, og han var saa gul i sit Ansigt som Hylsklæderne, han laa i. Han prøvede at tale til mig; men han kunde ikke faa Vejr dertil. Brystet gik op og ned som en Orgelbælg. Endelig forstod jeg, at han vilde have noget læst for sig, og jeg tog da Biblen, som jeg netop i det Øjemed havde taget med hjemmefra, og begyndte paa et af Pauli Breve. Men han vinkede af med Haanden og pegte op paa Hylden

under Loftet. Her fandt jeg en gammel schwabisk Bønnebog indsvøbt i Papir; og nu begreb jeg, hvorfor han havde sendt Bud netop efter mig. Han vidste nemlig, at jeg var hans Forfædres Sprog nogenlunde mægtig.

For at han skulde kunne høre, hvad jeg læste, maatte jeg sætte mig lige op ad Sengestokken. Ellen stod bag ved mig og holdt Lyset. Vi kom derunder hinanden saa nær, at jeg kunde høre baade hendes eget Hjertes Banken og den anden Lyd inden i hende. Derfor havde jeg ikke selv Tanke tilovers for, hvad jeg læste. Jeg hørte vist ikke engang mine egne Ord. Men paa den stakkels døende Mand havde de en forunderlig Virkning. Han blev med eet ganske rolig, ja der kom tilsidst noget helt forklaret over hans gustne Ansigt med de lukkede Øjne, mens han mumlende gentog de fremmede Ord. Det var, som om Lyden af disse sære Bønner, som han vel i sin Barndom havde lært af sin Moders Mund, aabnede Paradisets Porte for den store Synder og gav hans Hjerte Fred.

Klokken fem om Morgenen blev han udløst. Vi hørte blot et eneste Suk. Jeg lukkede hans Øjne og rettede hans Knæ, og da det

vi to nu var bleven det ikke se paa hin- til Byen og op til Kir- ind i Himlen.

kom jeg tilbage, og med at lægge den Hun. Men pludselig lagde hun sig en voldsom Hulken. Jeg ikke Sorgen over Fa- Det var over sig selv, ælles tabte Lykke.

IV

Med Kren Kromands Død og Begravelse gled det engang saa navnkundige Bedested helt over i Forglemmelsen. Aar for Aar sank det mere sammen. En Skov af Nælder groede op omkring dets gamle Mure og skjulte baade Sylsten og Fodrem; og inde bag den lukkede Dør og de farvebrændte Ruder boede Ellen Resten af sin Livstid som en levende begravet.

Det var nemlig saadan, at da Ulykken først havde fanget denne stolte Pige, slap den hende ikke mere. Nogle Maaneder efter Faderens Død fødte hun en Datter, der blev opnævnt efter hendes Moder og kom til at hedde Martha. Det var en Forløsning af de slemmeste, Jordemoderen vidste af at sige. I et fuldt Døgn svævede hun i Dødens Arme. Livet beholdt hun dog; men et Par Dage efter steg Mælken hende til Hovedet og tog hendes Forstand. Hun havde altid været noget tung i

Tanken, og uden det havde hendes Forfører vist aldrig faaet Magten over hende, tænker jeg. Men nu blev hun fuldkommen sløv, huskede ingenting af, hvad der var sket med hende, og ravede om som i en bestandig Rus. Det var en Ynk at se.

Til Trods for Provst Hjorts Advarsler og Formaninger, saae jeg endnu Blod for mine Øjne, hvergang jeg tænkte paa den lede Jøde. Jeg vilde ikke have gyst tilbage for at give ham hans Rest, om jeg havde staaet for ham dengang. Dog, Vorherre skaanede mig for at faa et Drab paa min Samvittighed. Jakob viste sig nemlig aldrig mere paa vor Egn. Han havde rimeligvis hørt om de Trusler, jeg ganske aabenlyst havde udstødt mod hans Liv. Men Gud tog selv Hævnen i sin Haand. Nogle Aar efter blev Jakob fundet udplyndret og ihjelslagen af Landevejsrøvere ved Vissenbjerg ovre paa Fyen.

Kren Kromand var, da han døde, en Armodsmand; han efterlod sig ikke mere i Skillinger end lige til Begravelsen. Men til Krostedet hørte en Jordlod paa godt og vel fire Tønder Ager og Eng, og Ellen havde akkurat bevaret saa meget af sin Forstand, at hun

kunde passe en Ko og et Par Faar; og forresten maatte hun og Barnet leve af, hvad der endnu kunde falde ind til hende fra Landevejen. Det var da paa enhver Side et sørgeligt Liv, der var hende beskaaret. Det skar i Hjertet at maatte se derpaa. Og værst var det, at man ingen Hjælp kunde yde.

Hun havde for Vane først at rejse sig af Sengen, naar det var klar Dag; og sjelden blev hun helt paaklædt men gik og tossede om i sin bare Klokke, med Haaret hængende uredt nedover Ryggen, altid beskæftiget men uden at faa noget udrettet. Ude mellem Folk viste hun sig ikke. I Aarevis kom hun ikke udenfor sin egen Stuedør. Paa Grund af denne megen Indesidden blev hendes i Forvejen stærkt udviklede Legeme efterhaanden næsten lige saa uformeligt, som hendes Faders havde været. Hertil bidrog vistnok ogsaa den Omstændighed, som jeg ikke vil fortie her, at hun pimpede lidt.

Dagen gik oftest hen for hende uden nogensomhelst Afbrydelse i denne arme Skyggetilværelse. Men regelmæssig ved Solfaldstid dukkede der nogle forkomne Skikkelser op omkring Kroen og bænkede sig omkring det

gamle Skænkebord i Stuen. Det var de sidste Rester af Kren Kromands fordums Drikkebrødre, en fem-seks af Egnens Vrag, der holdt en Slags Klub her i Mørkningstiden og i Fællesskab tømte en Flaske Brændevin. Da jeg undertiden selv indfandt mig der ved samme Tid, men rigtignok i andet Øjemed, nemlig for at have lidt Opsyn med den lille Martha, ser jeg mig i Stand til at nedtegne et og andet om dette sære Drikkelag.

Der var først den gamle Morten Skytte, om hvem jeg blot skal anmærke, at han var saa afhængig af Brændevin som noget Menneske, jeg har kendt; hvilket ogsaa tydeligt tilkendegav sig i hans vansirede Ansigt og navnlig paa hans store, knoppede Næse, der lignede et uhyre Hindbær. I Virkeligheden var han dog ingen Fyldedunk. Han kunde i den Henseende slet ikke komme op mod en Snapsevom som Kren Kromand. Men det var bleven ham en Livsfornødenhed uafbrudt at have Brændevinssmagen paa Tungen. Naar han tog til Glasset, fugtede han kun akkurat Læberne; men til Gengæld skete det rigtignok med faa Minutters Mellemrum. Saa saare han af Forholdene blev tvungen til blot en halv

Times Afholdenhed, blev han syg og faldt i Skudren. Jeg har flere Gange fulgtes med ham paa Kragejagt, og har jeg da lagt Mærke til, hvordan han hvert Øjeblik i Smug tog en lille Flaske frem af sin Taske og førte den til Munden. Ogsaa om Natten skal han have haft Flasken hos sig. Forøvrigt var han et skikkeligt Menneske og meget virksom. Han havde efter sit eget Sigende indtil da kun været syg en eneste Gang og ved den Lejlighed endog narret Døden ved sin egen Beslutsomhed. Doktoren havde været hos ham og sagt, at han ikke kunde leve, og om Natten havde han derfor ligget vaagen af Dødsangst og Klejnmodighed. Han kom da til at huske paa en Flaske Æggevand, som han engang havde købt paa en Avktion, og han tænkte nu, at kunde saadan noget Vand bevare Æg friske en hel Vinter igennem, maatte det vel ogsaa kunne hjælpe lidt paa et Menneske. Saa lod han Flasken hente og drak det halve af den; og ikke længe efter sprang han i en voldsom Sved, der reddede hans Liv.

Af de andre faste Aftengæster i Ellens Stue skal jeg nævne Lars Kyndby eller Lars

Eenøje, som han gerne kaldtes, siden han havde faaet sit højre Øje slaaet ind i et Slagsmaal. Han var en Kæmpe at se til, værkbruden og bøjet som han endda var, idet ogsaa hans ene Ben havde en Skavank, der tvang ham til at gaa med Krykke. Men lige lystig var han altid, og endnu som Krøbling var hans Haand farlig, naar det hastige Sind kom over ham. Alligevel var ogsaa han i Bunden et godhjertet Menneske, som man kom til at holde af. Engang, da han havde siddet et Aarstid for et Overfald, spurgte jeg ham, hvad hans Kone sagde til saadan noget. Saa lo han paa sin gryntende Maade og sagde:

»Det gør ligemeget, Lavs, si'er hun, — naar bare Hjertet er friskt!«

Jeg kan bevidne, at dette ikke var Praleri. Han levede et lykkeligt Familjeliv, elsket af sin Kone og sine Børn, beundret af sine Omgangsvenner, frygtet af alle, der ikke kendte ham.

De andre Gæster omkring Skænkebordet var disse: den døve Anders Kaagmand, den lille Zacharias Væver og den gamle Musikanter Frants Mikkelsen. Endelig den tungsindige Søren Stenhugger, der altid sagde »Aa Gud!«

naar han satte sig og »Herre Jesus!« naar han drak, og af hvis Mund man aldrig hørte andet end saadanne dybe Hjertesuk.

I disse Forhold og mellem disse Mennesker voksede den lille Martha op.

Jeg havde elsket dette Barn, endnu før det var kommet til Verden; ja jeg kan sige, at sammen med Provst Hjorts myndige Formaning var det denne Følelse, der holdt mig oppe under min store Kærlighedssorg. Det var en Følelse, jeg fra først af ikke selv forstod og ofte skammede mig over. Men den var samtidig dog til stor Glæde for mig i min Ensomhed. Der var noget i mig, der krævede Meddelagtighed i dette lille, levende Væsen, som jeg jo ogsaa kun ved et Ulykkens Tilfælde ikke var bleven rigtig Fader til.

Som man vil forstaa, ønskede jeg mangen Gang, at jeg kunde have taget Barnet bort fra den syge Moder og hendes Omgivelser og skaffet hende et bedre og lysere Hjem; men — destoværre! — min usigelige Fattigdom, som har været mit Livs Forbandelse, gjorde mig hjælpeløs overfor de Farer, der truede. Tilsidst bildte jeg mig selv ind, at der ingen Fare var. Det er vor Selvopholdelsesdrift, der

faar os til at lukke Øjnene for de Ulykker, vi dog ikke formaar at afværge. Havde vi Mennesker ikke denne Evne til at gøre os blinde eller dog kortsynede, vilde Tanken paa vore Kære, Angsten for deres Skæbne, uhjælpeligt nedslaa alle dem, der overhovedet er i Stand til at elske.

Martha voksede op i sin Faders Billede. Hun fik rødt Haar, blev fregnet, spinkel, hastig i alle sine Bevægelser og rastløs som et Egern. Kun Øjnene havde hun arvet fra Moderen. De var store, mørke og dybe. Som de laa der højt oppe under Brynene, omgivet af lange, lyse Øjenvipper, mindede de om Søen derinde i Skoven paa gyldne Høstdage, naar Skovkransen sænkede sine Skygger i dens stille, mørke Vande.

Som Barn levede hun saa at sige overladt til sig selv, sprang omkring i Skoven eller sad nede ved Aaen og fangede Hundestejler med Hænderne. Mangen Gang, naar Moderen havde glemt hende, kunde jeg finde hende langt fra Hjemmet. Alle Dyrene i Skoven og paa Marken var hendes Legekammerater. Hun kravlede op i Træerne for at kigge til Fuglerederne. Hun ragede i det visne Løv efter

Mus. Og hun var ingen ømfølende Kammerat. Fandt hun en søndermaset Skruptudse i Landevejens Hjulspor, undersøgte hun den uden Deltagelse og sparkede den tilsidst væk med sin Træskosnude. Naar jeg saa foreholdt hende det urigtige deri, saae hun uforstaaende op paa mig. Formaninger forstod hun i det hele ikke. Saasnart jeg skændte paa hende, slap hun min Haand og blev mut.

Med det syvende Aar blev hun sat i Skole. Skovkroen hørte til Lihme Sogn, hvorved hun kom under min Fjendes, Hr. Ovesens, Vejledning. De velstaaende Bønders Børn holdt sig forsætlig tilbage fra al Omgang med hende; men ogsaa de, der var hende mere ligestillede i Kaar, var sky og forlegne overfor dette fremmedartede Barn, om hvis Herkomst de havde hørt saa meget eventyrligt fortælle, og hvis Vildskab og uberegnelige Indfald derfor dobbelt ængstede dem.

Hr. Ovesen kendte som alle Folk min Kærlighed til dette Barn og gjorde sig derfor en Glæde af yderligere at pine og ydmyge det; og denne Omstændighed, at det uskyldige Væsen led Forfølgelse for min Skyld, knyttede mig endnu inderligere til det. Forresten tror jeg

ikke, at Martha selv havde nogen Følelse af Forbigaaelse eller Forurettelse. I hvert Fald mærkedes det aldrig paa hende. Alle den Slags Ting gled saa besynderligt af hende. Der var i det hele saa lidt, der gjorde Indtryk paa hende. Trods sit ustadige og i Grunden heftige Sind tog hun alt som en Tilskikkelse og var altid munter og tilfreds, naar jeg efter Skoletid kom ud til Skovkroen.

Endnu banker mit gamle Hjerte, naar jeg tænker tilbage paa den Tid, da hun sprang mig imøde som et ungt Kid, saa saare hun hørte mine Skridt over Broen. Hastig snappede hun min Stok eller Bøsse for straks at sætte den hen i Krogen, naar vi var kommen ind i Stuen. Saa kastede hun sig op i mit Skød og gav sig ivrig til at eftersøge alle mine Lommer, hvor der jo gerne et eller andet Sted var gemt en lille Raritet, enten lidt Sukkergodt, et Par Svedsker eller lignende. Jeg mindes saa vemodig de mange lystige Timer, vi har sladret bort i Fortrolighed. Jeg ser det prøvende Smil, hvormed hun nappede mig i Skægget, saa der tilsidst ligefrem gik Totter af det; jeg hører hendes kaade Latter, naar hun fyldte mine Næsebor

med Jord eller Papir for at faa mig til at nyse.

Den Sommer, Martha fyldte tretten Aar, var hun allerede en hel lille Jomfru, paa hvis ranke og smidige Skikkelse Mandfolkenes Øjne hvilede med Behag. Med sit røde Seleliv og sine korte Særkeærmer, med sin solbrændte Hud og sit viltre Haar saae hun yndig ud trods Haarets Farve og de store Sommerfregner. Folk, der kørte forbi paa Vejen og saae hende staa i Døren i sin Yndlingsstilling med den ene, nøgne Fod løftet bag om, op i Haanden, vendte sig uvilkaarligt om efter hende; og som hun voksede til, hændte det stadig oftere, at Turister og andre Rejsende standsede her og satte sig ind i Krostuen for at drikke et Glas Mælk eller en Kop Kaffe.

Moderens faste Aftengæster var hendes gode Venner. Maaske var det endogsaa dem, hun var lykkeligst ved. Jeg saae med Sorg og — jeg vedstaar det gerne — med lidt Skinsyge, hvor vel hun altid følte sig i deres Selskab. Deres grove Sprog, deres Eder og Kævlerier, ja selv deres Fuldskab og uanstændige Historier gottede hende, saa hun lo af fuld Hals med sin noget skingre Latter. Især havde

hun kastet sit Venskab paa Lars Eenøje, hvem hun endogsaa tilstod saadanne Friheder som at kysse og kærtegne hende. Jeg havde haabet, at Forholdet skulde forandre sig, naar hun blev voksen; men det blev i hvert Fald ikke forandret til det bedre. Hun kunde sidde en hel lang Vinteraften og henrykt høre paa disse halvdrukne Fyres Snak. Mageligt tilbageslængt i sin Halmstol, med Hælene oppe paa Stolesædet og Fingrene flettede omkring Knæene, sad hun med missende Øjne, der blev betændte i Dampen af deres Piber, og med et stort, underlig sitrende, næsten grumt Smil om den blodrøde Mund. Allermest morede hun sig, naar ogsaa hendes Moder blev drukken, hvad desværre gik hyppigere og hyppigere paa. »Soen« kaldte hun hende rentud og lo af alt, hvad hun i sin sørgelige Tilstand foretog sig.

Med dyb Bedrøvelse i Hjertet var jeg Vidne til al denne Selvødelæggelse. Jeg anede, til hvilken Elendighed et saadant Liv maatte føre Barnet; men jeg kunde jo stadig ikke hjælpe.

Da Martha var seksten Aar, blev hun allerede lovet hen. Lars Eenøje, Frants Mikkelsen og de andre af Morfaderens gamle Drikke-

brødre havde indsat sig selv som en Slags Formynderraad der i Huset og udset en af Anders Kaagmands Slægtninge til at blive Marthas Kæreste. Det var en Skovarbejder, Jesper Andersen, en stor, bred, studenakket Prygl paa et Par og tyve Aar, som ikke havde noget godt Lov paa sig omkring i Egnen, hvor han paa Grund af sin tunge og kluntede Skikkelse gik under Navnet »Dunken«. Hans Ansigt med de smaa, mistroiske, allestedsnærværende Øjne havde aldrig huet mig. Han kom nu stadig hyppigere i Kroen sammen med de andre Aftengæster, og jeg kunde se paa ham, at han hadede mig. Sagtens havde han faaet at vide, at jeg efter Evne søgte at modarbejde Giftermaalsplanerne baade hos Martha selv og hos Moderen.

Jeg kunde imidlertid intetsomhelst udrette. Martha selv var ligeglad. Giftes skulde hun jo engang, sagde hun, og hvad betød det saa med Navnet? Jesper, Peter, Kristian — det var saamænd ikke værd at gøre Ophævelser paa Grund af den Forskel, der kunde være. Der var jo nok en lille Møllersvend, der engang havde erklæret hende sin Kærlighed, og som hun maaske nok saa gerne havde villet

love sig hen til. Men naar nu de Gamle foretrak Jesper, saa kunde hun jo gerne føje dem. Jesper var desuden en rask Arbejder, som fortjente baade til Sul og Brød. At han var noget vild og gal af sig, kunde hun netop godt lide.

Alt, hvad jeg foreholdt hende om Kærlighedsfølelsen og dens Hellighed, lo hun af og fandt »grinagtigt«. I det hele taget, jo ældre hun blev, des ringere Magt fik jeg over hendes Sind og Tanke, des mere gled hun ud af mine Hænder — og over i de andres. Hun lod sig efterhaanden uden Modstand kærtegne af den unge Mand, og det endog ofte paa en meget nærgaaende Maade. Til andre Tider spillede hun den knibske overfor ham, lod ham hans Øgenavn høre og spyttede paa ham. Kort sagt, de teede sig mere og mere som et Par rigtige Forlovede.

Men saa hændte der ved Foraarstid noget, der med eet slog hendes Øjne op. Jeg kan i Grunden ikke meddele andet derom, end hvad jeg i sin Tid har sluttet mig til af hendes egne temmelig forvirrede og ganske ufrivillige Tilstaaelser. Men jeg tror dog at have fundet den rette Sammenhæng.

Provst Hjort havde Aaret i Forvejen haft den Sorg at miste sin Kone, med hvem han trods alt havde levet saare lykkeligt. Provstens menneskelige Skrøbelighed forstyrrede i det hele taget hverken Freden eller Ordenen i Præstegaardshjemmet. Hans Væsen overfor Provstinden var bestandig hensynsfuldt, ja ridderligt. Han viste sig aldrig for hende, naar han var beruset; og hun paa sin Side lod sig ikke mærke med det, naar hun havde hørt om hans Udskejelser. Det maa desuden erindres, at Drukkenskab dengang var en meget almindelig Last blandt Præsterne og berøvede dem ikke Befolkningens Agtelse. Jeg kan saaledes anføre, at af de andre gejstlige Mænd i Provstiet var tre ganske forfaldne. Een var desuden vitterlig forrykt, nemlig Pastor Hassing til Hjerup og Eskelunde. Han gjorde sig blandt andet en Fornøjelse af at kyse Folk om Aftenen ved at liste omkring i Hjerup By, indsvøbt i et Lagen og agere Spøgelse.

Provstindens Død gjorde Provsten gammel. Da han selv kunde mærke det, bestemte han sig til at tage en Kapellan. Det blev en ung Kandidat fra Øerne, Berthelsen ved Navn. Han var en boglærd Mand men, hvad det Ydre

angik, ikke særlig bemærkelsesværdig. En høj, slank, temmelig kantet Skikkelse, et langt, blegt Ansigt med mørke Dun paa Hagen og Briller. Han kom til Præstegaarden ved Fastelavnstid, og allerede til Paasken blev han forlovet med Provstens 22-aarige Datter, Frøken Rebekka. Hendes Navn har jeg før nævnt i disse Erindringer. Hun var dannet i sin Faders Lignelse, stor, blond, herlig af Skabning. Jeg tror sikkert, hun var en af de mest attraavækkende Kvinder, jysk Muld og Luft og Blod har frembragt; og — hvad der var det bedste af det — hun vidste det ikke selv.

Provsten var ikke videre glad for Partiet. Frøken Rebekka var hans eneste Barn, og da hun jo ikke var uden Midler, havde han sagtens haabet paa et mere standsmæssigt Parti for hende. Kapellan Berthelsen var desuden i religiøs Henseende af en anden Skole end Provsten, hvad der ofte ophidsede denne. At Frøken Rebekka imidlertid selv var tilfreds, skjulte hun ikke. Hun var en stille, indadvendt, hvad man kalder en sværmerisk Natur, og Kærlighedslykken gjorde hende endnu mere alvorlig. Efter Tidens nye Skik færdedes hun frit omkring i Egnen med sin Forlovede, og Folk

var meget optaget af Forholdet. I deres Forelskelse glemte det unge Par nemlig ofte, at de ikke var de eneste Mennesker i Verden. Ganske aabenlyst gik de paa Landevejen med hinanden om Livet, fordybede i Samtale. Og naar de mødtes eller skiltes, kyssede de hinanden som Søskende uden at skjule det for nogen. Jeg erindrer ogsaa en Aften i Løvspringstiden, at jeg saae dem i en Baad ude paa Aaen. De sad ved Siden af hinanden i Agterstavnen og holdt hinanden i Haanden. Ganske stille sad de og saae drømmende frem mod Solnedgangens Eventyrland, mens Baaden af sig selv gled nedad Strømmen og Frøken Rebekkas lange Slør bølgede bag hende i den rolige Luft.

Der var mange, som lo af dem, og i Begyndelsen gjorde ogsaa Martha det. Hun havde et Par Gange set dem paa deres Spasereture, og en Gang havde de endogsaa været inde i Skovkroen for at faa et Glas Mælk. Martha fortalte mig bagefter udførligt derom. Først havde Frøken Rebekka drukket, og da hun rakte Kapellanen Glasset, havde denne sagt: »Tak, kære«. Og saa havde de set hinanden ind i Øjnene paa en Maade, saa hun havde

maattet gaa ud af Stuen for ikke at springe i Latter.

Jeg havde dog en Fornemmelse af, at den Latter ikke vilde være bleven helt naturlig. Hvorom alting er, dette Ømhedsblik har i hvert Fald bagefter opladt en Lykkeverden for hende, der var af en anden Art end den, hun hidtil havde kendt, og hvorfra hun for evigt var udelukket. Selv talte hun aldrig derom, og rimeligvis er det først lidt efter lidt gaaet op for hende. Men sikkert har Erindringen om de to Elskende givet hende et Stik i Hjertet, hver Gang hendes egen Kæreste herefter forsøgte med sine plumpe Tilnærmelser. Forholdet mellem hende og den store Jesper blev i det mindste et helt andet efter den Tid. Det var tydeligt at se, at hun undgik ham. Der kom noget sky over hende i hans Nærhed. Hun svarede ham med Spot, og Rivningerne imellem dem blev stadig af en hidsigere Karakter.

En Aften, da jeg kom til Kroen noget silde, sad hun udenfor Døren paa Trædestenen og stirrede frem for sig med Hagen støttet paa Hænderne. Inde i Stuen var der tændt Lys, og jeg kunde i Frastand høre, at Brændevinen var løben dem til Hovedet derinde. Baade

Jesper og Lars Enøje kunde jeg fornemme; den første havde aabenbart en af sine store Dage.

Sandsynligvis paa Grund af Kævlet derindefra havde Martha ikke hørt mig komme. Jeg for min Del blev saa overrasket over at se hende sidde der, men især over hendes Ansigtsudtryk, at jeg uvilkaarligen standsede. Hendes Tanker var aabenbart langt borte. Aftenskæret faldt lige paa hendes blege Ansigt, der var underlig sammentrykket og ligesom forstenet i tungsindig Ro.

Da jeg atter nærmede mig, foer hun sammen og stod hastig op. Jeg raabte hende an; men hun saae uvillig paa mig og gik ind.

V

Elskov! . . . Hvormange hundrede Gange har vi ikke i vor Barndoms Uskyld læst henover dette Ord i Romaner og Fortællinger uden at tænke noget ved det, fordi vi ikke vidste, hvad det betød. Men saa kommer der en Dag, da det omgives af et skælvende Lys, et mystisk Skær, en guddommelig Glorie. Naar vi holder Haanden for Øjnene og gentager Ordet i vore Tanker, sænker der sig en alvorsfuld Højtidelighed i Sindet. Halvt nysgerrig, halvt ængstelig aner vi baade med Sjæl og med Legeme den dystre Lyksalighed, disse seks Bogstaver rummer.

Saa gaar der igen et Par Aar; og naar vi nu kommer over Ordet, straaler det for vore Øjne som trykt med Guldbogstaver eller omranket af Roser eller prentet med det rødeste Hjerteblod. Elskov! Elskov! . . . Der vokser nyt Liv frem i os, bare vi hører Ordet klinge for vore Øren. Det er Sfærernes Musik. Det

er Englenes Sang. Himlen aabner sig over vort Hoved. Vi skuer ind i Evigheden.

Og atter gaar der et Aar, et langt og underfuldt Aar. Himlen har lukket sig; men Verden er bleven en anden, er bleven rigere og dybere, og dens Hemmelighedsfuldhed faar os til at gyse sødt. Luften er som fyldt med tusinde sære Klange. Skoven og Vinden hvisker den Elskedes Navn. Hver nok saa ringe Hændelse bringer Taarer i vort Øje. Tankerne har intet Hvilested. Alt faar os til at drømme. Et pludseligt Vindstød bliver til et hemmeligt Bud fra vor Elskede. Et flyvende Blad, der strejfer vor Kind, bliver et Kys og faar os til at skælve. Og sidder vi i Mørkningstimen ved Vinduet, mens et tungt, aftenligt Sus gaar gennem Havens Træer, straks fremtryller vi af Solnedgangens Skyer et helt Elskovens Paradis, en Kærlighedens Have fuld af Rosenduft og Nattergalesang.

Men naar Tanken fra slige salige Vandringer mellem gyldne Skyer atter sænker sig mod Jorden, fyldes Hjertet med Mismod og bespændes af Ængstelser. Alt hernede synes da saa trøstesløst og øde, mest naturligvis for dem, hvem Livet har bænket paa sin Skygge-

side. Den fattige Pige folder hjælpeløst Hænderne i Skødet og ser sig om i sin tomme Stue. Aldrig vil Vidunderriget aabne sine Porte for hende. Aldrig skal hun lære den saligste Lyst at kende. Det er jo kun i Eventyrbogen, at Ridder Robert banker paa den fattige Hyrdindes Dør. I hvert Tilfælde veed hun nu, hvad det gælder. En Leg, der koster Vanære. En stakket Dans, som ender i en Tørvegrav.

Martha blev den Sommer mere og mere underlig. Jeg var ikke den eneste, der mærkede det; ogsaa hendes »Formyndere« begyndte at ryste betænkelig paa Hovedet og spørge om Grunden til hendes forandrede Væsen overfor den Mand, de havde udset til hende. Jesper selv havde øjensynlig fattet Mistanke til mig. Han gik omkring med rødsprængte Øjne og saae ondt til mig, naar jeg kom. Han forlod sit Arbejde midt paa Dagen for at kunne overliste hende, og om Natten stod han paa Lur under hendes Vindu, bevæbnet med en stor Knippel. Dette fik jeg at vide af Mænd fra Lihme, der var kommen kørende der forbi. Men for Martha røbede jeg ingenting derom.

Ogsaa inde i de andre Byer begyndte man at snakke om det, og der blev stiklet til Jesper, hvor han viste sig. En Dag havde en af de andre Skovarbejdere rent ud spurgt ham, om han nogensinde havde kysset sin Kæreste. Den Spøg kostede Fyren en blodig Snude og en brækket Lillefinger; og herved bragtes Sagen endnu mere i Folkemunde.

En Dag kom den ogsaa paa Tale inde i Præstegaarden. Jeg husker, at jeg paa en Maade selv var Anledningen til det, og jeg vil nu fortælle lidt derom.

Det var en varm Dag, vistnok i Juni; jeg gik efter Skoletid min sædvanlige Lørdagsgang til Lihme for at hente Salmenumrene hos Provsten. Paa Vejen mødte jeg en lille, vraltende Mand, som jeg godt kendte. Han havde for nylig købt en Huslod paa Hedemarken ovenfor Lihme og hed Mads Madsen eller »bitte Mads«, som han mest blev kaldt, over det han var saa stumpet. Hans runde Ansigt skinnede af Glæde og Tilfredshed, og jeg havde ikke Behov at spørge om Grunden. Han var nemlig forlovet med en smuk ung Pige fra Lihme og skulde have Bryllup en af Dagene.

Ogsaa hans Kæreste og hendes Forældre kendte jeg lidt til. Det var fattige Indsiddere, Manden et stakkels Krøvl, som mest laa paa sin Seng og hostede, men Konen et Fruentimmer med Haandelav, ferm i sit Arbejde og bestemt. Der var bleven sagt, at det ogsaa var hende, der havde faaet Partiet bragt i Stand, og at Pigen selv havde stridt imod til det sidste.

Vi stod lidt og talte om hans nye Hus, som han havde faaet tækket og kalket til Bryllupet og gjort i Stand ogsaa indvendig. Da vi skiltes, bad han mig om ved Lejlighed at kigge indenfor; jeg skulde da se, sagde han, hvor pænt han havde faaet alting lavet til sin Brud. Jeg gav Tak for Indbydelsen og gik min Kaas.

Da jeg kom til Præstegaarden, tog Provsten netop sin Middagslur. Jeg kunde se ham sidde inde i Studerekammeret, idet jeg gik forbi Vinduet. Han sad i sin store Lænestol med Læsebrillerne hængende helt ude paa Næsetippen. En Avis laa udbredt over hans Knæ. Kapellan Berthelsen var heller ikke at træffe; han var gaaet ud i Sygebesøg. Jeg gik saa ud i Haven, hvor jeg traf Frøken Rebekka

i Kaprifolie-Lysthuset, som var hendes Yndlingsopholdssted om Sommeren. Der var foruden dette endnu tre Lysthuse i den store Have; Lindelysthuset, Syrenlysthuset og »Tabernaklet«, som det fjerde hed, fordi det var bygget af fire Stolper med et kegleformet Straatag over. Der var navnlig herfra en dejlig Udsigt ud over det aabne Land.

Frøken Rebekka havde et lille lyseblaat Silkesjal over Skuldrene og en Bog med Guldsnit i Skødet. Jeg kunde se, det var Digte; sandsynligvis om Kærlighed. Hun blev i hvert Fald lidt rød, da jeg kom, og lagde straks Bogen bort.

Paa sin stille og venlige Maade bad hun mig at sidde ned, og vi passiarede en lille Tid om allehaande. Blandt andet fortalte jeg ulykkeligvis, hvem jeg havde mødt paa Vejen og hvad vi der havde snakket om. Jeg huskede i Øjeblikket ikke paa, at »bitte Mads« og hans Forlovelse havde vakt megen Uvilje i Præstegaarden og ikke mindst hos Frøken Rebekka. Jeg mærkede, hun blev forstemt. Uden at sige noget trak hun det lille Sjal tættere om sig, som om der pludselig var gaaet en Sky for Solen.

Bitte Mads's Kæreste, Grethe Andersen hed hun, havde engang haft ligesom sit andet Hjem der i Præstegaarden. Herom fortaltes der i Sognet følgende. Fra den Tid, da Grethe som en syv Aars Tøs drev i Stubmarken med Gæssene, havde Provstinde Hjort lagt Mærke til det smukke Barn med de friske, lyse Øjne og det korngule Haar. Hver Gang Provstinden paa sine Spasereture saae hende staa der med de bare Fødder midt i Stubben, med sin lille, runde Mave fremskudt og Hænderne med Gaasepisken bag paa Ryggen, maatte hun hen og klappe hende paa Kinden. Dette førte til, at hun en Dag tog hende med hjem, hvor hendes egen Rebekka sad mellem sine Dukker, og fra den Tid havde Grethe daglig haft sin Gang i Præstegaarden. De to Smaapiger blev Legesøstre, og Venskabet holdt ved, indtil Grethe efter Konfirmationen kom ud og tjene. Saa ønskede Provstinden det nok ikke længer fortsat; men i Smug skulde de unge Piger alligevel have skrevet til hinanden, og Grethe var heller aldrig hjemme nogengang paa Besøg, uden hun kom over i Præstegaarden.

Men nu var det altsaa det, jeg skulde fortælle, at da Frøken Rebekka havde tiet lidt,

gav hun sig til at tale om Martha. Hun kendte jo som alle andre mit Forhold til Kro-Ellen og hendes Datter, og hun vilde nu vide, om det var sandt, at Martha allerede var givet hen. Jeg svarede hverken Ja eller Nej, og vi snakkede saa om andre Ting. Lidt efter kom Provsten ud med sin Pibe. Der blev dækket til Kaffe i Lysthuset, og Provsten bad mig at blive og tage en Kop med. Et Øjeblik efter viste ogsaa Kapellanen sig.

Frøken Rebekka gav sig nu igen til at tale om Martha, og det med en sær Heftighed. Hun beklagede hende, sagde hun, dersom det var sandt, at hun skulde kastes i Armene paa en Mand, hun ikke elskede. Jeg saae overrasket paa hende. Den ellers saa beherskede og tavse Pige talte sig efterhaanden helt varm om Sagen; men jeg mærkede hele Tiden, at det ikke var Martha men sin egen Barndomsveninde, hun havde i Tankerne. Derfor tav jeg ogsaa stille til hendes Anklage og søgte slet ikke at retfærdiggøre mig.

Provsten vilde ikke gerne nærmere ind paa Tingen. Det var aabenbart, at det var et gammelt Stridsemne der i Præstegaarden, og at der efter hans Mening nu var talt nok om

det. Han nøjedes med at udtale en almindelig Beklagelse af Almuens ringe Sans for de forædlede Følelsers Værdi og søgte derpaa at give Samtalen en anden Retning. Men Faderens Overbærenhed gjorde Frøken Rebekka endnu mere kampivrig; hun lod sig henrive til saadanne Udtalelser som, at der burde sættes Tugthusstraf for Forældre, som tvang deres Børn til at gifte sig uden at føle Kærlighed. Provsten afbrød hende, lidt skamfuld forekom det mig, og talte hende strengt til; men hun var nu kommen i et Oprør, saa hun ikke mere var i Stand til at beherske sig. Hele hendes Legeme var i Skælven, Læberne var ganske blaa. Og pludselig stod hun op op skyndte sig bort med Lommetørklædet for Øjnene under en krampagtig Hulken.

Straks efter rejste vi andre os i Tavshed. Jeg forstod i det Øjeblik endnu ikke Sammenhængen med dette lidenskabelige Udbrud og undrede mig derfor over Provstens forholdsvise Ro. Kapellan Berthelsen derimod var ligbleg; hans mørke Øjne brændte. Han havde under den hele Ordveksling siddet tavs med sine lange Ben overkors og pillet sig i sine Hagedun, saadan som det var hans Vane.

Men jeg havde lagt Mærke til, at han i Hemmelighed sendte sin Forlovede smaa bifaldende Nik og Smil, og at deres Øjne i det hele ofte havde mødtes over Bordet i øm Forstaaelse.

Mens Provsten taalte næsten alt af sin Datter, bed han gerne Kapellanen hvast af, saasnart denne vilde udtale sig. Hr. Berthelsen lod derfor helst Frøken Rebekka føre Ordet, hvor Provsten var tilstede, og paa den Maade blev alvorligere Sammenstød i Almindelighed lykkeligt afværget. Men jeg havde en Fornemmelse af, at Forholdet alligevel paa en betænkelig Maade var ved at glide henimod en Sprængning. Desaarsag brød jeg mig heller ikke om at trække Besøget længere ud men tog en hastig Afsked.

Nu veed jeg ikke, hvordan det gik til; men da jeg stod udenfor Præstegaarden og vilde gaa hjem, fik jeg pludselig den Tanke at kigge indenfor hos Grethe og hendes Forældre, som jeg kendte saadan, som alle paa Landet kender hinanden, naar man bor indenfor den samme Sognegrænse. Opfyldt som jeg var af Tanken paa Martha, er der sagtens kommen en Trang op i mig til at se, hvordan hendes Lidelsesfælle bar sin Skæbne.

Grethes Moder mødte mig straks i Fremmersdøren. Hun havde set mig komme og bød mig paa en egen hastig og bestemt Maade indenfor. Hun var en lille førladen Kone, rask i sine Bevægelser og paapasselig med sin Person. Manden havde faaet sig kantret op paa Sengestokken, da jeg kom ind. Gammel og forpuslet, som han var, sad han der og stirrede med sine rødkantede Øjne. Grethe sad ved Vinduet og sømmede. Der var noget i hendes overraskede Udtryk, da hun saae mig, som fik mig til at tænke paa en livsdømt Fange, der endnu i det sidste Øjeblik haaber paa Befrielse.

Jeg ser endnu ganske tydeligt den lille Stue for mig. Det var et af de gamle, klinede Huse, som nu omtrent er forsvundne fra denne Egn. Jeg veed nok, at dette regnes for et Fremskridt; men jeg holder for, at man sidder lunere bag en klinet Væg end bag en muret. I det hele taget, jeg finder sjælden nogen Hygge i disse nymodens Huse med deres Bræddegulv og store Vinduer og aabne Sengesteder, hvor man altid ligesom lever for Alverdens Øjne. For mig var der mere Glæde i de gammeldags Stuer og især i de allerældste,

saadan som jeg mindes dem fra min Barndom i det nørre, blandt andet fra min Mosters Gaard i Galtum. Jeg har paa rette Sted i disse Erindringer skildret min Opvækst i denne ældgamle Gaard, hvis Stuer var uden Loft og uden Skorsten, hvor Røgen fra det aabne Ildsted drev varmende hen gennem Rummet og op mellem Sparretræerne for tilsidst at slippe ud af Lyren oppe i Tagryggen. Vistnok har jeg levet mit Livs eneste helt lykkelige Øjeblikke her, naar jeg de lange Vinteraftener sad paa Mosters Trendekiste foran Arnestedet, hvor en kraftig Lyngild brændte. Mens de ældre gjorde Kaal paa Tiden med Snak eller et Slav Kort eller med lidt Haandgerning ved Skæret af en Tranlampe, sad jeg ganske stille og hørte Stormen buldre oppe under Lyrebrættet og fulgte Ildgnisterne, der foer op i Rummet mellem de sodede Tagspær. Højtideligt var det især, naar Maanen samtidigt skinnede ind gennem Hullet deroppe og kastede lange, sære Skygger ned over Væggen. Da gik Tankerne paa vide Rejser ind i Drømmelandet, og Eventyrernes og Spøgelsehistoriernes Skikkelser fik Liv og Virkelighed for den barnlige Fantasi.

Men jeg vender tilbage til mit Besøg hos

Hans Andersen. Den gamle Mand fik langt om længe Fødderne stukket i et Par Kludetøfler, der stod foran Sengen, og kom frem og hilste Goddag. Han skottede til sin Kone og til Grethe og tilbage til mig og vidste nok ikke, hvad han skulde sige. Konen havde imidlertid taget et nystrøget Forklæde frem af Dragkisten og bandt det stiltiende omkring sig med et Par faste Ryk. Der var noget i denne Tavshed, der gjorde mig opmærksom. Jeg kom til at tænke paa, at de rimeligvis begge vidste, hvorfra jeg kom, og nu mistænkte mig for at komme i Provstefamiljens Ærinde. Jeg skyndte mig da at sige, at jeg ikke havde anden Hensigt med mit Besøg end at sige Goddag til Grethe, hvem jeg endnu ikke havde set, siden hun til Majdag var kommen herhjem fra sin Plads i Nabosognet.

Dette mit Ord beroligede aabenbart den gode Kone. Men da vi nu kom til at snakke om det forestaaende Bryllup og Forberedelserne dertil, kunde hun alligevel ikke lade være med at stikle til Familjen i Præstegaarden, ja med forblommet Haan udtalte hun sig om selve dens Velgerninger mod Grethe. Folk skulde helst lade være med at rage deres Næse

ind i andres Fjæs, sagde hun i sit djærve Sprog, mens hun lagde en Dug paa Bordet og satte Kaffekopper frem. Det var ogsaa bare Tossestreger at snakke Ungdommen saa meget for om Digt og Pjat. Den Slags passede maaske for de Fornemme, der kunde sidde og holde Enden varm i en Fløjlsstol; men det var sg— til Ødelæggelse for dem, der var saadan stillet, at de maatte rende efter Brødet, før de fik det i Munden.

Jeg saae hen paa Grethe, der jo var den, for hvem Ordene, skønt talte ud i Luften, nærmest var bestemt. Som Hvermand vidste, elskede hun sin Fætter, en ung og rask Karl fra Inderherredet men fattig paa alt andet end Legemskræfter ligesom hun selv. Derfor havde Moderen heller ikke villet vide af ham som Svigersøn, og af Harme herover havde han saa giftet sig med sin Madmoder, en gammel rig Gaardmandsenke, og det Bytte skal han nok forresten ikke siden have fortrudt.

Paa egen Maade anskuedes da her en gammel Krønike, jeg engang har hørt fortælle af en Morlille inde paa Starup Hede. Det var paa den Tid, fortalte hun, da Vorherre ukendt vandrede her paa den danske Jord med Skt.

Peter som sin Følgesvend, da havde de engang forvildet sig ude paa en Ødemark og kunde ikke finde tilbage til Landevejen. Saa fik de Øje paa et Plovspand, der stod ganske stille midt paa Marken, og da de kom nærmere, saae de ogsaa Plovkarlen; han havde lagt sig ned paa Grønjorden og sov nok saa sødelig med sin Træsko under Hovedet. De fik ham nu vækket og spurgte om Vej. Men Karlen var en doven og ugidelig Krop (hvad Grethes Fætter netop ogsaa skal have været), han bare strakte Foden i Vejret og pegte med sin Storetaa. »Det var dog en grimme Knægt,« sagde Skt. Peter, og de hellige Vandringsmænd gik bort i Vrede. Noget efter traf de en ung Pige, der sad og malkede. Ogsaa hende spurgte de om Vej, og hun var let tilfods, rejste sig straks fra sin Malkeskammel og fulgte dem paa sine bare Fødder op paa en Banke, hvorfra de kunde overskue Egnen. For nu at belønne hende for hendes Tjenstvillighed, sagde Skt. Peter til hende med Vorherres Billigelse, at hun skulde udtale det Ønske, hun helst vilde se opfyldt; saa skulde de sørge for, at det skete. Pigen blev rød som det dryppende Blod og vilde længe ikke

sige noget. Endelig sagde hun og blev nu med eet sært alvorlig, hun vilde ønske, sagde hun, at den Person, hun tænkte paa, maatte faa sit inderste Ønske opfyldt. Det sagde saa Skt. Peter ja til. Men den, hun tænkte paa, var just den dovne Karl, der laa henne paa Marken og snuede. Og det, som Karlen inderst inde drømte om, skønt Pigen var hans Kæreste, det var hans Husbonds store Gaard og tunge Pengekister og hans Køer og Faar og Heste, og alt dette blev virkelig ogsaa kort efter hans Ejendom. Den gamle Husbond faldt en skøn Dag ned af en Stak og knækkede Halsen, og Konen, som var ung og længe havde haft sine Øjne hos Karlen, tog ham rettelig tilægte. Men den fattige Pige blegnede hen og døde af Sorg. — Kun dette sidste af Fortællingen passede ikke med Virkeligheden her.

Vistnok havde Grethe forandret sig meget; men hos Landsbypiger er det som oftest mere det indre end det ydre Menneske, der mærkes af Skæbnens haarde Slag. Selv under den tungeste Hjertesorg, ja selv under en Fortvivlelse, der fører til Selvmord, bevarer de gerne deres gode Huld og gaar i Døden med røde

Kinder. Grethe dannede i saa Henseende ingen Undtagelse. Som hun sad der paa Palden under Vinduet, med Aftensolen skinnende ind over sit bøjede Hoved og paa den brede Arbejdsnakke, var hun endnu et skønt Billede paa legemlig Sundhed og Styrke. Men hendes Livsmod var brudt. Hun, den før saa livlige og snaksomme Pige, var bleven murtavs. Ganske stille sad hun og saae ikke op fra sin Søm, uden naar hun trædte Naalen. Jeg havde den inderligste Medlidenhed med hende. Og idet jeg tænkte paa Martha, græd jeg i Hjertet over os alle tre.

En halv Snes Dage derefter stod hendes Bryllup. Det var en Dag, der af andre Grunde blev en Mærkedag og et Vendepunkt i Egnens Liv og — desværre — ogsaa i mit eget. Jeg skal derfor omtale den lidt nøjere.

VI

Først maa jeg dog fortælle lidt om et Besøg hos Brudgommen Dagen før Bryllupet. Ved et Tilfælde kom jeg den Dag forbi hans Hus, der laa et Stykke inde paa Marken. Det maa have været lidt før Solfald, for jeg husker, jeg var paa Vej til Brandmosen med min Bøsse for at tage Vare paa Andetrækket.

»Bitte Mads« stod inde ved Kaalgaarden og satte Gærde. Den Mand var aldrig et Øjeblik ledig, ikke heller Aftenen før sin Bryllupsdag; og saa lille han var, havde han Kræfter som et Utyske. Men glad for Snak var han ligefuldt, og straks han fik Øje paa mig, raabte han mig an. Jeg viste paa min Bøsse; men der hjalp ingen kære Mor; jeg maatte hen og beundre hans nye Hjem.

Naa, Huset var ogsaa pænt nok, nytækket og kalket, med fint blaastrøgne Vinduesrammer og en rød Tulipan malet paa Dørfyldingen. I sin enfoldige Selvglæde gjorde Mads mig

opmærksom paa, hvor fuldkomment alting var, og at han ikke havde sparet paa noget for at gøre det godt for Grethe. Ogsaa indendørs var Huset pudset op fra øverst til nederst. Først kom man gennem et Køkken med rigtig Komfur og Skorstenskappe ligesom i Præstegaarden. Derfra gik man ind i Opholdsstuen, der ogsaa var helt nymodens med Brædde-gulv, Papir paa Væggene og, hvad der var noget helt nyt og forbavsende dengang, en Lampe hængende over Madbordet. Bagved var et Sengekammer med Klædeskab. Mads førte mig rundt i hele Huset, og han kunde aabenbart ikke tænke sig, at her manglede noget til at skabe et lykkeligt Hjem.

Fint og velholdt var der i hvert Fald. Alt stod festlig parat til at modtage Grethe. Med al sin Skræppen op var Mads i Bunden en brav og godhjertet Mand. Ude i Køkkenet skinnede Kobbertøjet blankt ned fra Væggen. Over Vandspanden hang Øsen ordentligt nok paa sit Søm, og henne ved Komfuret var der meget betænksomt anbragt en Stabel Flækkepinde, saa Grethe ikke straks om Morgenen behøvede at gaa ud i Vedkasten for at faa

noget at fyre under med. Alting var, som det skulde være, undtagen det vigtigste.

Med Spillemændene i Spidsen drog Brudeskaren den næste Dag til Kirken i et gudsvelsignet Sommervejr. Det var jo kun et Husmandsbryllup, men der blev dog dundret godt med Muskedonnerne, og hele Byen var paa Benene. Jeg selv var tilstede som Indbuden. Det var Ovesen, der gjorde Altertjeneste og sang for. Provsten var om Morgenen bleven upasselig, saa det faldt i Kapellan Berthelsens Lod at forrette Vielsen, og jeg tror slet ikke, han var ked af det. Alt det, han hin Eftermiddag havde maattet tie med i Provstens Nærværelse, fik nu Luft i hans Brudetale.

Først talte han om Kærligheden og kaldte den en Naadegave fra Gud og derfor dyrebar og hellig. Derpaa gik han over til nogle Betragtninger over Ægteskabet, hvis Grundvold Kærligheden var »eller burde være«, føjede han til og saae i det samme fast paa Brudeparret. Desværre, fortsatte han, var man jo ikke sjælden Vidne til, at Mænd og Kvinder uden at blues lod sig forene ved Ægteskabets Baand uden at raadføre sig med deres Hjerte, endsige med Gud. Men at gifte sig uden sand

og gensidig Kærlighed var en sjælelig Raahed, som burde vække ethvert kristent Menneskes Afsky. Det var en Krænkelse af Sjælens Allerhelligste, en Forbrydelse mod det guddommelige i os, ja i Grunden slet ikke bedre end Skørlevned.

Talen blev holdt med megen Kraft og Varme. Kapellan Berthelsen var en overmaade veltalende Mand. Han havde et rentlydende, mørktklingende Organ og dertil et smukt, billedrigt Sprog. Ved et Tilfælde, eller rettere paa Grund af en Forsømmelighed af Ovesen, der havde glemt at trække Gardinet for Korvinduet, faldt der en Solstraale lige ind over ham, saa hans høje, slanke Kristusskikkelse fremtraadte som omstraalet af en Glorie, hvilket ogsaa bidrog til at give Øjeblikket en stor Højtidelighed.

Trods alt dette lykkedes det ham dog lige saa lidt ved denne som ved nogen tidligere Lejlighed at trænge gennem Almuesindets Forhærdning. Kun Grethe fik hans Ord tilsidst bragt i Graad. Hun havde under Slutningen af Talen ikke Lommetørklædet fra Øjnene. Heller ikke hendes Moder manglede vistnok Følelse for Ordenes Braad; men Virkningen

hos hende var en ganske anden. Hun sad med sammenkneben Mund og stiv Nakke og dirrede. Alle de andre i Bryllupsskaren hørte paa ham med nøjagtig det samme tillærte Udtryk af Gudhengivenhed, hvormed de altid sad og sov i Kirken. Selv »Bitte Mads« faldt det næppe med en Tanke ind, at der her blev sagt andet eller mere, end hvad der var betalt for.

Jeg kunde ikke lade være med at tænke paa, hvor ganske anderledes Provsten i sin store Skrøbelighed formaaede at optø de forhærdede Hjerter. Og Provsten var endda aldeles ikke, hvad man kalder en god Taler. Det varede i Almindelighed længe, inden han kom rigtig i Aande, og undertiden kom han det slet ikke. Men skete det, blev han rigtignok ogsaa som forvandlet, og det paa en helt anden Maade end Kapellanen. Al hans kirkelige Myndighed, hele den præstelige Nimbus, han til daglig holdt af at omgive sig med, sank netop ganske af ham, og han stod der i sin nøgne Menneskelighed, en arm og usselig Synder for Gud og vor Frelser. Taarerne strømmede ned ad hans Kinder, og hans Stemme bævede som et angrende Barns, naar det staar for sin Fader.

Og saa var der nu ogsaa det ved ham, at hans Fristelser og Fald jo var de samme, som hans Tilhørere allesammen saa godt kendte fra deres eget Liv. Derfor vaktes i saadanne Øjeblikke Skyldfølelsen i deres eget Bryst, og han blev, hvad en Præst og Sjælehyrde maaske altid helst skulde være, et Eksempel baade til Afskrækkelse og til Efterfølgelse.

Der var nu alligevel eet Sted i Kirken et Par vaagne Øren for Kapellan Berthelsens Ord og et Par vidtaabne Øjne, hvori hans lysomstraalede Skikkelse sikkert nok afspejledes i sin fulde Herlighed. Nede i en af de nederste Stolestader havde Frøken Rebekka gemt sig. Hun var kommen ind midt under den første Salme, og jeg var vistnok den eneste foruden Kapellanen, der vidste, at hun var tilstede.

Jeg kunde næsten ikke faa mine Øjne bort fra hendes Ansigt. Det var blegt og syntes derfor større end ellers, Udtrykket var anspændt, ja fortrukkent men samtidig med noget over sig, som maatte kaldes forklaret. Det var det samme Udtryk, jeg havde set den Dag i Lysthuset, da hun talte sin Fader saa ubehersket til og tilsidst var gaaet bort under et Anfald af lidenskabelig Graad. Jeg havde lagt

Mærke til, at der i det hele var kommen noget fremmedartet i hendes Væsen. Hendes skønne, tunge Ro og Ligevægt var borte. Hun var som rykket bort fra sin Grund, behersket af en Fortryllelse, der var paa Veje til at tage Karakter af en ond og lidelsesfuld Besættelse.

Idet jeg nu igen vendte Blikket mod Kapellanen, der stod der i Lysglansen foran Alteret som en opstanden Kristus, paakom der mig pludselig en Tvivl. Jeg spurgte mig selv, om ikke denne Nidkærhed, hvormed han her talte Hjertets Sag i Kristendommens Navn, i mangt og meget beroede paa et Selvbedrag. Den Ild, der brændte i hans mørke Øjne og fik hans Tunge til at flamme, var den virkelig alene tændt ved den himmelske Sol, eller var den ikke tillige — ham selv ganske uafvidende — Blodets og de kødelige Drifters fortærende Helvedesbrand? Den Gud, der talte gennem hans Mund, var det den jomfrufødte Jesus Kristus, der korsfæstede Kødet og helliggjorde Forsagelsen? Var det ikke i hvert Fald lige saa meget den hedenske Kærlighedsgud med den dødbringende Pil? Var han ikke selv en Stakkel under Naturens ubarmhjertige Lov? Et Offer for den dæmoniske Besættelse,

vi kalder Elskov? Uden at vide af det, gaar vi Mennesker gennem Livet med tilbundne Øjne. Mens vi indbilder os at styre selvraadigt mod vort lysende Maal, leder dunkle Magter os ad dunkle Veje nedad eller opad efter vor Bestemmelse.

Men herom skal jeg ikke udtale mig nærmere paa dette Sted. Jeg vil senere ofte faa Lejlighed til at vende tilbage til dette underfundige Spil mellem den himmelske og den jordiske Lyst.

Hvad nu det efterfølgende Gilde angaar, saa skal jeg fatte mig i Korthed, da jeg tidligere baade her og i andre af mine Skrifter*) udførligen har skildret et saadant Landsbybryllup og nedtegnet de forskellige gamle Skikke, som paa den Tid endnu taaleligt efterfulgtes. I de to smaa Stuer i Brudens Hjem var der ryddet ud og skaffet Plads, saa godt det lod sig gøre; men der var udgaaet Bydesvende baade til nær og fjern, saa der var tilsidst saa mange Mennesker forsamlede, at der knap var til Aandedraget under det lave Loft.

*) Se min Fortælling »Bruden fra Tams«. Trykt i Vejle 1869.

Heldigvis var Vejret jo godt, saa man kunde opholde sig i det Fri den Tid, man ikke sad ved Bordene.

Det var Meningen, at der skulde have været danset inde i Loen hos Nabobonden; men da det var saa lummervarmt, trak de unge ud paa et Græslukke, der laa bagved Brudehuset og hørte til Bondens Gaard. Gamle Frants Violinspiller og hans stakkels Søn »Tosse-Kresten« gav Musikken, og det var jo sølle nok; de sad henne paa Gærdet og gned Strengene, paa samme Gang de sov. Men ligefuldt gik Dansen med Liv og Lystighed i den dejlige, lyse Midsommernat.

Grethe maatte jo ogsaa danse med, saa nødig hun vistnok vilde. Hun havde siddet ved Gildesbordet saa rank som en Trædukke; men jeg kunde godt se paa hende, at hun havde Møje med at faa blot et Par Bidder ned. Bagefter havde hun siddet med Mads i Haanden; men det var slet ikke til at tage fejl af, at hun ikke gjorde det med sin allerbedste Vilje. Det var Mads, der med sit bredeste Smil havde lagt Beslag paa Haanden som sin lovlige Ejendom, og hun har vel

tænkt, at hun nu heller ikke længer havde Ret til at forholde ham den.

Ogsaa her ved Dansen kunde Mads daarlig lade hende i Fred, og det skønt han var saa meget mindre end hun og dertil en maadelig Springer. Men ogsaa de unge Karle sloges om hende den hele Nat. Det var jo en Æressag for dem at danse hende svedig ud af Pigelavet. Det gik paa med Skotsk og Fransøs og Kontra næsten uden Stands. Det var, som om netop hendes Uvillighed lokkede og æggede dem. Saasnart den ene Karl havde sluppet hende, tog den anden fat. Og Nej var jo et Ord, hun ikke havde Lov til at sige paa den Dag. Hun saae tilsidst saa udmattet og forpint ud, at jeg blev helt betænkelig ved det og kom til at mindes Historien om den modvillige Adelsfrøken, der blev danset ihjel paa Koldinghus.

Udenfor det ene Hjørne af Græslukket, hvor der stod en gammel Poppelstub, sad en Mand, der var kommen ubuden, men alligevel var bleven taget vel imod. Han var en fremmed paa Egnen og ingen vidste stort andet om ham, end at han var en ung Student, Søn af en Herredsfoged oppe i Vendsyssel, og at

han havde indlogeret sig hos Skomageren i Ramsbæk. Hans Navn skal jeg af visse Grunde fortie. Han havde opholdt sig der et Par Uger uden at tage sig andet til end at stalke rundt paa Markerne og i Skoven med en grønmalet Bliktromle paa Ryggen og samle Blomster og Skovsvampe. Ja, og saa holdt han af at kigge indenfor hos Folk og faa sig en Passiar eller selv fortælle. Jeg har aldrig kendt hans Mage til at fortælle et Eventyr. Men det blev da ogsaa siden hen saa at sige hans Levevej. Han gik ind allevegne, hvor der boede gamle Folk, og skrev op, hvad de fortalte ham; og da han var saa ung og dertil havde et net og beskedent Væsen, tog man gerne godt imod ham. Bag efter gav han saa de Gamles Fortællinger igen paa sin egen Maner, og Folk kunde godt lide at høre paa ham.

Nu sad han der under Poppelstubben i den lyse Sommernat og havde samlet en stor Kres omkring sig. Mange af hans Historier var ellers noget ligefremme, ja næsten forargelige, men der var det mærkelige ved ham, at han aldrig selv fortrak en Mine, hvormeget saa Folk grinte af, hvad han fortalte.

Jeg husker endnu en af hans Fortællinger; den var om en Herremand og en Præst og lød saadan:

Jørgen Bugge hed en Herremand, der ejede Gudsgaver af Gods og Guld og Folk og Fæ og havde sine Bure og Kældere fulde af alt, hvad godt var. Men han var en forhærdet Krop, der levede ret et Syndens Liv med Drik og Svælgen og allehaande Uterlighed, saa der stod et Ry af hans Borg til alle Guds Børns Forargelse.

En Søndag Morgen drog han til Kirke lige opstanden fra et Drikkelav og med et Følge af Svirebrødre, Hunde, løst Kvindfolk, Spillemænd og andet sammenløbet Pak, der skreg og hujede, saa man næppe kunde høre Kirkeklokken. Nogle af dem mægtede end ikke at støtte paa Benene men maatte bæres ned af Hesteryggen, og fra alle Munde lød Eder og uterlige Ord. Jørgen Bugge selv sad med et fedt Fruentimmer paa Saddelknappen og red lige ind ad Kirkedøren, idet han brølte med en Stemme, der var hæs af Drik og Nattesvir:

»Her kommer hundrede tørstige Sjæle for at smage paa Kirkemosten!«

Men i Vaabenhuset mødtes han af Præsten, Hr. Jens, der raabte:

»Tvi jer, I Spottere! Pak jer bort, I Øgler — og besmit ikke dette hellige Sted med jeres forpestede Aande!«

Ved denne krænkende Tiltale blev Jørgen Bugge ædru, og hans Kinder falmede. Paa Kirkens Grund vovede han dog ikke at tage til Genmæle. Han bed sig tavs i Skægget og drog bort med sit Følge. Men i Stilhed gjorde han en dyr Ed og smilte med det samme. Han skulde ved Lejlighed tage en lystelig Hævn over den gode Hr. Jens.

En Nat nogen Tid efter, da Jørgen Bugge atter sad ved et af sine store Sviregilder, sendte han et Sprængbud til Præstegaarden med Melding om, at han var bleven syg og laa paa sit yderste, hvorfor han vilde bede Hr. Jens glemme alt ondt og komme op paa Slottet for at give ham det hellige Maaltid. Derefter lod han en stor So hente op fra Stien. Dens Ben blev bundet sammen under Bugen og dens hylende Mund lukket med et Stykke Tvinde, og saadan blev den slæbt ind i Sovegemakket. Her puttede den ned i den billedskaarne Himmelseng og blev forsvarlig bastet. En Nathue

blev trukket ned over Øjnene paa den, og sluttelig tildækkedes den omhyggeligt med en Silkedyne, saa kun Kvasten af Nathuen og den yderste Spids af Trynen stak frem.

De var lige bleven færdige med disse Forberedelser, da Hr. Jens kom til Gaarden. Man hørte allerede Lyden af hans tunge, jernbeslagne Sko ude paa Gangen. Drikkebrødrene stillede sig rundt om Sengen med foldede Hænder og modfaldne Miner, mens Jørgen Bugge selv skjulte sig inde ved Siden af i Gildesalen, hvis Dør han lod staa paaklem, saa han kunde kigge gennem Sprækken.

Hr. Jens var en høj, sværlemmet Skikkelse med et langt, glatkæmmet Haar, der faldt ham ud over Skuldrene, og sort Hagefip. Med stolte Skridt gik han hen til Sengen og foldede sine store Hænder.

»Naa, ligger du nu endelig der paa Smertenslejet, Jørgen Bugge!« begyndte han med sin dybtklingende Bas. »Har Vorherre nu endelig hjemsøgt dig og drevet dit syndige Kød ud af Djævelens Kløer? Har du omsider indset, hvorhen dit liderlige Levned førte dig, og at Helvedes luende Svovlpøl var dig beredt, om du ikke omvendte dig?«

»Øf!« lød det nede under Dynen.

»Og har du nu anraabt Himlen om Naade for dine Synder?« vedblev Præsten. »Græder dit Hjerte Blod af Ruelse? Føler du den onde Samvittigheds nagende Pine? Er der i din Sjæl kun Anger og Bøn?«

»Øf! Øf!« lød det atter nede under Dynen.

»Nu — da skal og dine svare Synder være dig forladte, og du skal bekomme det evige Liv. Amen!«

Hermed tog Præsten Kirkebrødet. Men idet han nu rakte det ned imod Soen, gav Dyret sig til at pruste og snøfte saa kraftigt, at Dynen gled tilside og hele det røde Svinehoved kom til Syne. Da kunde de glade Tilskuere ikke længer holde paa Latteren. I det samme sloges ogsaa Døren til den kærtestraalende Gildessal op paa vid Gab, og Jørgen Bugge stod paa Tærskelen med skrævende Ben. Hans Hænder laa udspilede paa den tøndetykke Vom, der hoppede under hans hoverende Skogren.

»Naa, min gode Hr. Jens!« udbrød han. »Der annammede I, for Herren, en fed Sjæl! Død og Sakramente! Aldrig havde jeg dog tænkt, at min store So skulde bekomme den

evige Salighed! Ha, ha, ha! . . . Men kan I nu ogsaa staa mig inde for, at hun virkelig kommer i Himmerig?«

Præsten var bleven hvid og grøn som en Kirkevæg. Han skælvede fra Isse til Fod af hellig Harme. Endelig fattede han sig og svarede:

»I Fald du selv, Jørgen Bugge, har tænkt at kunne slippe ind i Himmerig, saa kan dette Svin vistnok ogsaa.«

»Hvad! din Hund!« brølte Herremanden og styrtede frem imod ham med løftet Værge. Men hans Gæster lagde sig imellem. De fandt, at den Præst var ikke ilde skaaren for Tungebaandet, og de lo ikke mere. Ja, det berettes, at Hr. Jens' Ord tilsidst ogsaa gav Jørgen Bugge noget alvorligt at tænke over, saa han efter den Tid levede som et retskaffent Menneske.

Det var bleven over Midnat, og der var endelig kommen en Stands i Dansen. Nogle af Parrene bænkede sig støjende inde i Stuen omkring Kaffebordene; andre blev siddende rundt om paa Gærderne, fordi de foretrak at sidde lidt for sig selv. Vejret var helt stille, og det var ikke mere mørkt, end at man let kunde kende hverandre, men dog heller ikke

saa lyst, at et Kærestepar ikke kunde lade deres Hænder gaa lidt paa forbudne Veje, uden at det saaes. Inde i Stuerne var der tændt. Alle Vinduerne stod aabne, saa man udefra kunde se helt igennem Huset. Det var som at se ind i en gloende Ovn. I Skæret fra Lysene blev Luften derinde med dens Støv og Tobaksdamp og Stegeos rød som en Ild.

Jeg søgte efter Brudeparret, men fandt det hverken ude eller inde, saa jeg forstod, at de var gaaet til sig selv, mens jeg havde staaet og hørt paa Studenten. Da jeg noget efter gik bag om Husgavlen i et lovligt Ærinde, hørte jeg en dæmpet Hulken oppe fra Loftet, hvor Grethe havde sit Kammer. Jeg kunde ogsaa godt kende hendes Stemme.

»Naar du bare vil være god ved mig, Mads,« hørte jeg hende sige, »Saa skal A osse nok være det mod dig; det skal A love dig.«

»Ih, ja da, Grethe!« — det var Mads' glade Brægen.

»A veed jo nok, A haar it været mod dig, som A skuld',« blev Grethe ved og græd saa jammerlig. »Men det skal nok kom', bare du vil være god ved mig, Mads.«

Jeg syntes ikke, jeg havde Ret til at høre

længer paa detteher; og der kom nu ogsaa et Par andre Mænd derhen og var højrøstede. Jeg gik derfor min Vej.

Dansen var begyndt igen. Det var en Polsk, og man kunde mærke baade paa dem, der havde været inde ved Drikkebordene, og paa dem, der havde siddet for sig selv ude paa Gærderne, at de havde faaet ny Varme i Blodet. En Karl fra Byen havde hentet sin Harmonika for at hjælpe lidt paa Musikken; ogsaa det satte Fart i Springerne. Der var rigtignok ingen Loftsbjælker at slaa Næven i under Dansen, og der var heller ikke den Klang i Trinnene, som naar der dansedes paa de gamle Logulve, hvor der var lagt Pandeskaller under Leret for at faa det til at synge under Plejler og Saaler. Men Løjer og Lystighed var der ligefuldt. Hvad Støj, der skulde til, besørgede de med Mundene. Karlene hujede og sang, og Pigerne lo af fuld Hals, mens Skørterne suste om dem som Møllevinger. Ingen Dans satte dengang saadan Liv i Ungdommen som en Polsk. Men desværre maa det siges, at Lystigheden ikke sjelden gik over Sømmelighedens Grænse, idet Karlene under Dansen forgreb

sig paa Pigerne paa en Maade, der krænkede Blufærdigheden.

Ude over Engene begyndte Taagerne allerede at dæmre frem. Et Stykke Maanerand, saa tynd som en Æggeskal, stod bleg paa Morgenhimlen og forkyndte Gryet.

Jeg havde sat mig hen under Poppelstubben, hvor Studenten før havde siddet. Ogsaa han var nu kommen med i Dansen, saa godt han kunde. Men kejtet var han, og Pigerne lo af ham, og Karlene skubbede ham naadeløse tilside. Men lige ivrig var han for at vinde med.

Da begyndte Kirkeklokken pludselig at ringe. De, som dansede, hørte det ikke straks; men i Løbet af nogle faa Øjeblikke standsede de alle. Vi saae højtideligt paa hinanden. Der var altsaa en, der var død i Nat.

Ogsaa Harmonikaen var bleven tavs. Derimod blev gamle Frants Violinspiller og »Tosse-Kresten« endnu ved en lille Stund; de havde, som de plejede, siddet og halvsovet og lagde ikke straks Mærke til, at Dansen var holdt op. Saa standsede ogsaa de. En ældre, beskænket Mand kom ravende frem henne fra Husgavlen med Bukseklappen nede over Knæene

og sang paa drukne Folks Vis. Ellers var der ganske stille en lille Tid.

Kirkeklokken blev ved at lyde. De, der sad inde i Stuerne, rejste sig og kom ud. »Hvem kan det være?« spurgte alle; og de, som havde syge hjemme, beredte sig til at gaa. Da kom Møllerens Søn hastig ind fra Vejen, ganske hvid i sit Ansigt, og raabte:

»Provsten er død!«

Vi stimlede sammen om ham; men Drengen vidste ikke mere, end hvad han havde sagt. Men nu kom der en, som vidste Besked. Det var Ovesen. Han var gaaet hjem fra Gildet ved Midnatslav og var lige kommen i sin Seng, da der blev banket paa Ruden. Det var Bud fra Præstegaarden; han maatte endelig straks komme; Provsten var pludselig bleven saa meget syg. Da han kom derover, var det allerede forbi.

Det var et Lungeslag. Provsten havde haft det ganske godt om Aftenen. Han havde sagt til Pigen, der slukkede Lyset for ham, at han vilde staa op den næste Dag. Men et Par Timer efter ringede han, og da Frøken Rebekka kom styrtende ind, havde han allerede mistet Mælet.

VII

Da jeg den næste Dag ved Middagstid kom ud til Skovkroen, laa Ellen endnu i Sengen. Hun skød Skodden lidt fra, dengang hun hørte, det var mig; jeg kunde se, at hun var helt rød i Øjnene af Søvn. Hun sagde, at hun var syg, og klagede over Smerter i Maven. Martha var ikke hjemme. Jeg fortalte saa, at Provsten var død; men dertil sagde hun ingenting. Jeg spurgte saa, hvor Martha var henne; men det svarede hun mig heller ikke paa. Hun blev bare ved at klage sig og bad om noget til at linde med. Jeg vidste, hvad hun mente med det, og lod derfor straks, som jeg ikke hørte det. Men forresten troede jeg nok, det kunde være sandt, at hun havde Smerter; og da hun blev ved at tigge saa ydmygt og jeg netop havde mit Krudthorn i Lommen, gav jeg hende et godt Skud i en lille halv Pægl Brændevin. Det havde før hjulpet hende for hendes Smerter, og det er et Middel, jeg trygt kan

anbefale mod alle Maveonder. Da hun havde drukket det, sagde hun, at hun nu vilde prøve paa at sove lidt. Saa trak hun Skodden for igen, og jeg hørte hende vende sig derinde i Mørket under megen Stønnen. Hun var bleven saa umaadelig fed paa det sidste, at hun næsten ikke kunde røre sig. Det var en Hjertens Ynk at se.

Jeg gik udenfor og satte mig i Skyggen paa Dørstenen for at vente paa Martha.

Det var igen den Dag et dejligt Sommervejr. Men Solen skar mig i Øjnene, og den hundredstemmige Lærkejubel under Himlen lød i mine Øren som Ligklokkers Klemten. Jeg var endnu saa underlig fortumlet af Nattens og Formiddagens Hændelser, mest vel fordi jeg anede, hvilke Følger Provstens Død vilde faa for mig; at den ogsaa i mit Liv vilde komme til at betyde en Afslutning og et Opbrud.

Jeg havde om Morgenen været i Præstegaarden og set min højhjertede Foresatte og Velynder paa hans Ligseng. Han laa der paa det hvide Lagen som et Marmorbillede, saa tryg i sin tunge Hvile. Jeg fik Lov til at lægge en lille Blomsterkost paa hans Bryst,

og i mit Hjerte takkede jeg ham for den faderlige Godhed og den Forstaaelse, han havde vist mig, stakkels Menneske, i min Prøvelses Stund. Endnu kan jeg aldrig tænke paa ham, uden at mit Hjerte bevæges. Han var en sand Kristen, fordi han var saa menneskelig baade i ondt og godt. Ære være hans Minde!

Ogsaa Frøken Rebekka havde jeg truffet. Og atter havde jeg maattet forundre mig højlig over hende. Hun, der Aaret forud havde siddet ved sin Moders Kiste som et gribende Billede paa den ophøjede Sorg, var ganske ude af sig selv, gik op og ned ad Gulvet i Dagligstuen, ja lagde tilsidst sine Arme om min Hals for at græde ved mit Bryst. Nu havde der rigtignok altid været et ualmindelig smukt og ømt Forhold mellem Provsten og hans Datter. Indtil hun blev forlovet, havde Frøken Rebekka, som dog ikke kunde være uvidende om sin Faders Skrøbeligheder, ja maaske netop paa Grund af dem, viet ham en overbærende Opofrelse, som det mangen Gang havde været smukt at se paa. Hun var jo ogsaa hans eneste, og det havde nu vist sig, at hun ikke alene havde arvet meget af hans Ydre, men en hel Del mere af hans urolige og liden-

skabelige Sind, end de fleste og vistnok ogsaa hun selv hidtil havde anet.

Billede paa Billede af det smukke Familjeliv i Præstegaarden drog mig forbi, mens jeg sad der paa Stenen og ventede. Dog, mest optoges jeg den hele Dag af Tanker paa min egen Fremtid.

Jeg vidste, at mine Fjender, hvis ondsindede Mistænkeliggørelse Provstens stærke Haand hidindtil havde nedslaaet, nu for Alvor vilde søge at komme mig tillivs. Min Medlærer og Medtjener, Hr. Ovesen, der saa længe havde misundt mig, hvad han med sin falske Smisken kaldte Provstens Forelskelse i mig, skulde nu faa sin Oprejsning. Jeg vidste, at han og hans mange Venner i Sognet ikke vilde helme, før de fik mig bort fra min Skole og jaget fra Egnen med Vanære.

Naar jeg tænkte derpaa med saa stor Bekymring, var det endda ikke saa meget for Skammens Skyld eller af Frygt for Udkommet, skønt jeg, Gud bedre det, allerede dengang forudsaae, hvad Nød og Elendighed der i saa Fald vilde times mig. Men jeg kunde slet ikke tænke mig at skilles fra Martha. Det Barn var bleven en Del af mit Liv. Den

Forfølgelse og giftige Bagvadskelse, jeg havde paadraget mig paa Grund af mit Forhold til hende, gjorde kun, at hun havde vokset sig endnu fastere til mit Hjerte. Jeg indsaae godt selv det unaturlige i min Følelse; men jeg kunde ikke komme bort fra, at jeg havde en Part i dette Barn, at hun skulde være den Del af mig, som blev tilbage her paa Jorden, naar jeg, som jeg haabede, snart toges herfra. Jeg havde efter ringe Evne og fattig Lejlighed søgt at nedlægge i hendes Bryst en aandelig Arv, der kunde blive hende til en Smule Støtte her i Livet — ak, ingen vidste bedre end jeg selv, hvor ilde dette mit Forsæt hidtil var lykkedes for mig. Men ogsaa den Sorg, hun voldte mig, knyttede hende stærkere til mig, og jeg kunde ikke lade være med at haabe. Martha var jo endnu saa ung. Hun havde endnu slet ikke faaet Øjet op for Livets Alvor.

Som jeg sad i disse Tanker, saae jeg hende komme ud fra Skoven med en Dragt Brænde paa Ryggen. Hun var løbet godt i Vejret denne Sommer. Skørtet naaede ikke langt under Knæene, og Benene var nøgne. Hun gik langsomt og saae sig hvert Øjeblik paa en sær optaget Maade tilbage. Engang gik hun

412081

endogsaa et Stykke ud til Siden og strakte Hals bag en Træstamme for at se langs indad Landevejen. Da hun opdagede mig, fik hun paa eengang mere Fart paa sig. Ganske forpustet kom hun løbende og slængte med et Kast Dragten op ad Muren. Det var bare en Smule halvraadne Pinde. Martha forlæssede sig aldrig.

»Provsten er død,« sagde jeg.

Hun svarede ingenting. Hun hørte det vist knap og saae sig igen tilbage over Skuldren.

»Har du mødt nogen inde i Skoven?« spurgte jeg nu.

»Ja, der kom en Mand.«

»Hvad var det for en?«

»A kindt' ham it'.«

»Snakkede han noget til dig?«

»Nej!«

Jeg kunde høre paa hende, at hun ikke talte Sandhed, og foreholdt hende dette.

»Hvad talte han til dig om?« spurgte jeg.

»Han spurgte om Vejen ned til Søen.«

»Spurgte han ikke om andet?«

»Nej,« sagde hun igen og gav sig til at le paa en Maade, saa jeg kunde forstaa, at hun havde opfattet mit Spørgsmaal som tvetydigt. Destoværre! Saadan var hun i al sin Uskyld!

Hendes Fantasi var bleven besmittet af den uhumske Tale, hun fra Barnsben havde maattet høre her i Hjemmet. I ethvert Ord troede hun straks at finde en uanstændig Hentydning.

»Du skulde ikke gaa for langt ind i Skoven, Martha,« sagde jeg. »Husk paa, du er nu en voksen Pige. Du kunde komme i Fortræd.«

Hun stod et Øjeblik og saae ud for sig med sammenknebne Øjne. Det var næsten, som om der var noget pirrende for hende i den Frygt, jeg her udtalte. Derpaa lo hun igen helt overgivent og gik ind.

Saa glad jeg paa en Maade var ved igen at se et Glimt af den gamle Lystighed i hendes Ansigt, der saa længe havde været formørket, blev jeg dog urolig. I den følgende Tid gav jeg med skærpet Opmærksomhed Agt paa hende, og det kom mig for, at jeg kunde spore en Forandring i hendes Væsen. Hun havde sikkert haft en eller anden Oplevelse derinde i Skoven. Tungsindet og dets Døsighed var pludselig lettet. Der kom igen en egernagtig Stundesløshed over hende. Hvert Skridt ude paa Broen fik hende til at lytte; og naar hun sad i sine egne Tanker, kunde der spille et sært Smil om hendes Mund.

Jeg lovede mig selv at være paa Vagt.

Med mine egne Sager gik det, som jeg havde ventet. Provsten var næppe kommen i Jorden, før jeg mærkede, at mine Fjender var paa Færde allevegne og med Held arbejdede paa mit Fald. Ogsaa i Præstegaarden havde de nu fundet aabne Øren for deres skammelige Bagvadskelser. I Kapellanen havde jeg aldrig haft nogen Ven; og nu forandrede ogsaa Frøken Rebekka pludselig sit Væsen overfor mig og viste mig en saarende Kulde. Paa selve Begravelsesdagen krænkede hun mig ved at lægge min Krans mellem Rosset ude paa Gulvet, mens Ovesens fik Lov til at ligge paa Kisten.

Men om Kapellan Berthelsen og Frøken Rebekka skal jeg nu meddele nogle Smaatræk, som stiller deres eget Forhold i et meget ejendommeligt Lys.

Det var nogle Dage efter Begravelsen, at jeg henimod Aften kom til Præstegaarden med en Indmeldelse til Kirkebogen. Kapellanen, der nu havde overtaget alle Embedsforretningerne, var ikke tilstede. Jeg fik at vide inde i Køkkenet, at han og Frøken Rebekka var gaaet ind paa Kirkegaarden med friske

Blomster til Graven, og da jeg havde ventet en Tid inde paa Kontoret, gik jeg ud for at se efter dem.

Kirkegaarden laa Side om Side med Præstegaardshaven. En Laage herfra førte derind, og ikke langt fra denne laa Provstens og Provstindens Grave.

Jeg saae de Forlovede staa derhenne med hinanden om Livet. Ganske stille stod de, som hensunkne i Bøn og Betragtning. Frøken Rebekkas Hoved støttede mod Kapellanens Skulder; i Haanden holdt hun en visnet Krans. Jeg havde i Forvejen hørt om den næsten sygelige Ærefrygt, hun viede sin Faders Minde, hvordan hun flere Gange daglig sammen med sin Kæreste holdt Andagt ude ved Graven og pyntede og plejede den paa det omhyggeligste. Sagtens havde hun faaet Samvittighedsnag nu, da han var borte, fordi Forholdet mellem dem i den sidste Tid paa Grund af hendes Forlovelse ikke havde været saa godt, som det kunde.

Der var endnu ingen af dem, der havde set mig, og da jeg ikke vilde forstyrre dem, vendte jeg stille om og gik ind igen i Haven. Jeg satte mig ind i Jasminlysthuset for her at vente paa deres Tilbagekomst.

Kort efter kom de ogsaa langsomt Arm i Arm ned gennem Kirkegaardsgangen. I sin sorte Kjole, hvis Kulstensbesætning gnistrede gyldent i den dalende Sols Straaler, og med sin tunge, ligesom besværede Gang saae Frøken Rebekka herligere, mere livsfrodig ud end nogensinde. Hendes høje, hvide Hals, som efter Tidens Skik var blottet helt ned til Kravebenet, og det store, blonde Haar, der hang i frie Krøller ned paa Skuldrene, lyste over Sorgen i usvækket Kraft og Fylde.

Jeg vilde netop rejse mig for at gaa dem imøde, da de standsede. Uden at have set mig blev de staaende henne ved Laagen i en øm Omfavnelse. Frøken Rebekka havde lagt Armen om Halsen paa sin Forlovede, og dennes Haand hvilede under hendes Nakke. Jeg tænkte paa, om jeg ikke skulde rømme mig for at tilkendegive min Nærværelse. Men det var for silde. Deres Munde havde allerede mødtes i et langt Kys.

Længe stod de saaledes, tæt sammenslyngede, idet de afvekslende stirrede hinanden ind i Øjnene og kyssedes. Og deres Blikke blev stadig hedere, deres Kærtegn saa inder-

lige, at jeg tilsidst vendte mig bort for ikke at se mere.

Da de endelig slap hinanden, var de begge ganske blege. Jeg lod mig derfor slet ikke tilsyne men blev i Lysthuset, til de var gaaet ind.

Hver Gang jeg siden kom til Præstegaarden, havde jeg den samme Fornemmelse af at komme ubelejligt for de Forlovede, der jo nu her i Hjemmet fuldt ud kunde nyde den samme Ubundethed, de hidtil havde maattet søge paa lange Spasereture og andre Udflugter. Man kom derfor snarere til at tænke paa et Par unge Ægtefolk end paa et Par Forlovede, naar man saae dem sammen. Kapellanen havde indrettet sig helt hjemligt i Provstens Studereværelse, og Døren herfra til Dagligstuen stod altid aaben, naar man kom, saa det var tydeligt, at de gik frit ind og ud til hinanden. Netop den Aften, jeg nys nævnede, da jeg sad derinde i Kontoret og Kapellanen skrev min Indmeldelse ind i Kirkebogen, kom Frøken Rebekka ind fra Dagligstuen og stillede sig hen ved Siden af ham. Ganske ligegyldig for min Nærværelse, ja vistnok uden at tænke paa den, gav hun sig til

at stryge ham blødt over Haaret, mens hun med elskovssyge Øjne fulgte hans Pens Bevægelser.

Der var noget i alt dette, der vakte en Erindring hos mig. Ogsaa jeg var engang ved en Dødsseng pludselig bleven ene med den, jeg havde kær. Ogsaa jeg havde følt Kærlighedstrangen svulme under Indtrykket af Dødens Gru. Derfor forstod jeg ogsaa godt denne smægtende Lykke, der hentede Næring paa Kirkegaarden, der hidsedes af Adskillelsens Smerte og Hjertets Anger.

Med alt dette tror jeg dog ikke, at de misbrugte deres Frihed og overskred den Grænse, Lov og Vedtægt har sat, omend de vistnok gik den saa nær, som de kunde.

Helt ene var de nu heller ikke i Præstegaarden. En Broderdatter af Provsten, en halvvoksen Pige, der i Ydre lignede Frøken Rebekka som en yngre Søster, havde opholdt sig der siden Begravelsen og skulde ogsaa blive der, indtil en ældre, kvindelig Slægtning, der var bleven syg, kunde komme dertil. Men dette var en Ordning, der alene maatte være truffen for Folks Skyld; thi nogen virkelig Betryggelse for Præstegaardens Ære kunde

denne unge Pige jo ikke yde. Frøken Rebekka behandlede hende aldeles som et Barn, og selv var hun øjensynlig blindt forelsket baade i sin Kusine og hendes Forlovede, eller snarere, som jeg tror, i deres store Kærlighed. Hun blev rød op over Panden, hver Gang Kapellanen henvendte et Ord til hende, og hendes lyseblaa Blik svømmede i Lykke, bare Frøken Rebekka klappede hende paa Kinden.

Den gamle Tante, der skulde afløse hende, viste sig endelig en Dag, og hun gjorde en brat Ende paa denne Kærlighedsidyl i Sorg. Rimeligvis har hun indset, hvilke Farer den rummede for det unge Par; og maaske har disse ogsaa tilsidst selv følt, at Fristelsen til at give sig deres Lidenskab helt i Vold kunde blive dem for stærk. I hvert Fald indvilligede Frøken Rebekka i at rejse bort, indtil Sørgeaaret var omme og Bryllupet kunde staa.

VIII

Jeg vender nu tilbage til min Fortælling om Martha. Gærne havde jeg endnu en Stund dvælet i Mindet om hendes første glade Ungdomstid, inden Tungsindets mørke Bølger slog sammen over hendes Hoved, og søgt med Ord at fæste paa Papiret det fagre Drømmeliv, de koglende Syner, hvis gyldne Genskin jeg saae glide henover hendes Øjne som Maaneskin over en Skovsø. Meget kunde der ogsaa endnu være at antegne om den Sorgens Tid, der fulgte paa, da hun vaagnede og blev seende; om Kvalen, der borede i hendes Hjerte, naar hun fra sine lykkelige Drømme om blide Kærtegn og ømme Ord og bløde Haandtryk vaagnede op mellem Jespers raa Næver og næsten bedøvedes af hans Skraatobaksaande. Meget — meget var at fortælle om det Øjeblik, da den stakkels fattige Pige ret forstod, at Porten til Eventyrets Lykke-

land altid skulde være lukket for hende, at Livets højeste Fryd skulde hun aldrig lære at kende.

Men jeg tør nu ikke opholde mig længere herved og maa skride til at berette om den frygtelige Begivenhed, som endnu faar min Haand til at skælve og mit Hjerte til at krympe sig, og hvormed Skæbnen rettede sin dødbringende Pil mod denne vilde Skovens Due, som jeg visselig med megen Frygt men ogsaa med saa meget skjult Haab havde set fjedres.

En Eftermiddag, da jeg kom ud til Kroen, fandt jeg hende alene. Hun stod foran et lille Spejl, der hang paa Vinduesposten, og redte sit lange, røde Haar. Hun stod i bar Særk, havde blot en lille Klokke paa; men hun følte aldrig Undseelse overfor mig, hvem hun jo halvt om halvt betragtede som sin Fader, og jeg satte mig ned og snakkede med hende, mens hun fuldførte sin Paaklædning. Moderen, der af og til hørtes rumstere i Køkkenet, var i Færd med at malke Koen.

Det var klart Vejr og langt hen paa Dagen. Solen skinnede allerede langt ind over Gulvet, og for ikke at blive set af Fremmede trak Martha sig lidt tilbage fra Vinduet, hver Gang der hørtes Skridt eller Vognrummel fra Broen.

Og hun blev ofte forstyrret. Det var nemlig saadan, at der den Dag afholdtes en stor Skyttefest inde i en Lavde mellem Bakkerne i Storskoven, og Vogn paa Vogn af pyntet Folk kom rullende forbi.

Kroens sædvanlige Mørkningsgæster havde denne Dag faaet Forfald. Efter mange Overvejelser var de nemlig bleven enige om at forsøge at slaa Mønt af denne patriotiske Fest, hvortil der knyttede sig en Række folkelige Forlystelser. Gamle Frants Violinspiller og hans Søn havde ladet sig engagere i et Dansetelt. Lars Eenøje og Anders Kaagmand havde i Forening overtaget en Damegynge, Zacharias Væver og Morten Skytte et Øltelt, medens den tungsindige Søren Stenhugger, hvis Evner ikke strakte til for den store Spekulation, havde nøjedes med at anskaffe sig en Kasse Cigarer til Forhandling. Endelig havde de søgt at overtale Ellen til sammen med sin Datter at forestaa et Udsalg af Brystsukker og Kanelstænger; men jeg havde bestemt sat mig imod det. Martha skulde nu til Festen sammen med sin Kæreste, som vilde komme her og hente hende.

Det var dog ikke for Jespers Skyld, hun

pyntede sig. Hver Gang, jeg nævnede hans Navn, gik der endogsaa som en mørk Skygge over hendes Ansigt. Der var en anden, en Fremmed, der havde taget hendes Hjerte og givet hende det sære, flakkende Skin i Øjnene. Der var kommen noget forborgent i hendes Væsen, og hun kunde undertiden blive som rasende, naar der gik hende noget imod. Især var hun slem ved Jesper. En Aften, da han vilde tage hende paa Skødet, havde hun bidt ham et stort Saar i Kinden.

Jeg havde som sædvanlig søgt at udfritte hende for at komme hendes Hemmelighed paa Sporet; men jeg kunde dennegang ikke faa noget ud af hende. Hun stillede sig enfoldig an og svarede med Bag, naar jeg spurgte med Mund. Jeg prøvede da, om hendes Moder maaske skulde vide noget, og det gjorde hun virkelig; hun snakkede i hvert Fald om et ungt Menneske, der havde »hængt der en hel Formiddag ved en Kop Kaffe«; men nogen virkelig Besked, endsige nogen sammenhængende Forklaring kunde jeg ikke faa at hende.

Jeg tænkte med Ængstelse paa, hvad der vilde ske, dersom Jesper en Dag overraskede Martha sammen med en fremmed Mand. Jeg

vidste, at han stadig af og til om Natten laa paa Lur i Nærheden af Kroen, forsynet med en Knippel.

Fra Dragkisteskuffen tog Martha rent Linned frem, Strømper, et Lommetørklæde samt et sort Fløjls Halsbaand med et Ravhjerte i og bar det altsammen hen paa en Stol ved Spejlet. Og snart var hun ganske optaget af sin Omklædning. Uden vistnok selv at vide det nynnede hun paa en Vise, mens hun bandt Haaret op, knyttede sine Strømpebaand og snørede Skoene.

En Ungersvend i Skoven gik,
med Smil om Mund, med Skalk i Blik.

Pludselig kom hun til at huske paa, at der henne i Skuffen ogsaa laa et Par gamle Sølvørenringe af Moderens. Hun humpede derhen med Strømpen nede over den ene Fod og prøvede dem straks paa sig, idet hun vendte og drejede sig foran Spejlet. Derpaa nikkede hun tilfreds.

En Pigelil gik ham imod,
saa bly hun stirred for sin Fod.

Der var noget ved disse Visestumper, der gjorde mig opmærksom. Hvor havde hun dem fra? Det var ingen af de sædvanlige Bondeviser. Dog syntes Ordene mig bekendte.

Og Bølgen traadte tyst paa Land
mod Skovens lune Sommerbo.
Og som den keg bag Busken ind,
den vendte sig og lo.

Saadan sluttede Visen, der handlede om et Par unge Elskende i en Skov; og jeg huskede med eet, hvor jeg før havde hørt den. Det var den fremmede Student, den unge Eventyrfortæller, der havde sunget den den Nat ved Grethes Bryllup. Jeg kunde huske, hvordan jeg dengang havde tænkt, at det var en Vise, han holdt meget af; for der havde været et eget Skælmeri i hans ellers saa ubevægelige og alvorlige Ansigt, mens han sang den.

Det jog igennem mig med en egen sød Skræk, om det kunde være ham, hun her stod og pyntede sig for som en Brud for sin Brudgom? Den unge Herre strejfede jo saa ørkesløst om paa Egnen. Hvad var da rimeligere, end at de havde stødt paa hinanden?

Martha havde endelig faaet Kjolen paa. Hun bar Vandfadet og Kammen ud og ryddede lidt op i Stuen, men hun var stadig paany henne ved Spejlet, drejede sig foran det og saae sig ned ad Ryggen.

Der havde lagt sig en smertende Tynge over mit Bryst. Jeg følte, at jeg maatte gribe

ind her. Men hvordan? Ak, jeg forstod jo kun altfor godt hendes Længsler. Jeg havde forud saa ofte i mit Hjerte tilgivet hende hendes Oprør mod den Kærlighedstrang, som hendes saakaldte Venner og Formyndere havde paalagt hende. Og dog! En mørk Anelse fik mig til at grue. Den hviskede til mig, at her stod et Liv paa Spil.

Jeg syntes. det var min Pligt at advare hende. Jeg fortalte da rent ud, at Jesper lurede paa hende, og bad hende vogte sig for hans Mistro, at han ikke skulde gøre en Ulykke paa hende.

Hun hørte tavs paa mig. Og paany gled der som et natligt Mørke over hendes Ansigt, der var bleven meget blegt. Det greb mig med Uhygge. Jeg veed ikke hvorfor; men jeg følte igen noget dødssvangert i Luften og blev urolig.

Saa rejste jeg mig af min Stol og gik lige hen til hende. Med et fast Greb tog jeg hende om Haandleddet og stirrede hende ind i Øjnene.

»Hvem var det, du mødte i Skoven forleden?« spurgte jeg.

Hun vilde rive Haanden til sig.

»Det angaar ingen. Slip mig!«

Men jeg holdt fast, skønt med et tungt Hjerte.

»Martha!« sagde jeg. »Tag dig i Vare! Styrt os ikke i Ulykke! Hvad er det, du har for?«

»Slip mig!« skreg hun. »Slip mig, siger A! Eller A bider!«

Jeg tumlede tilbage, helt forfærdet over hende. Hun havde krummet sig sammen i Raseri og stampede med Fødderne som et Barn, naar det ikke kan faa Skriget frem. Hendes Blik skød Gnister. Jeg forstod i dette Øjeblik det Øgenavn »den røde Djævelunge«, som Folk havde givet hende efter hendes Fader.

I det samme hørtes der Skridt udenfor, og Jespers store Skikkelse stod nogle Øjeblikke efter i Døren, festklædt, med rødt Halstørklæde og bredkrampet Hat. Han maa straks have kunnet mærke, at der var noget altereret ved os begge to, for han blev paa en uhyggelig Maade staaende ved Døren og lod sine mistænksomme Øjne løbe hastigt frem og tilbage imellem os.

»A kommer vist lidt ubelejligt,« sagde han saa med sit stygge Smil.

»Hvad er det for Snak,« svarede jeg ham ganske rolig. »Martha har ventet paa dig. Du kan vel se, hun er pyntet.«

Martha var tydeligvis selv bleven skræmt af hans Udseende. Hun gik rask over Gulvet for at hente sit Tørklæde og sagde:

»Ja, hvadfor kommer du saa sent, Jesper? Lad os nu komme afsted!«

Det havde egenlig ikke været min Hensigt at tage med til Festen. Men jeg forstod nu, at jeg der vilde kunne faa at vide, om min Formodning med Hensyn til Studenden var rigtig, fordi han i saa Fald nok vilde være der, og jeg kunde maaske da finde en Lejlighed til at advare ogsaa ham. Jeg lod dog de andre gaa i Forvejen, og det blev halvmørkt, før jeg kom ud paa Festpladsen.

Der var bleven samlet en Masse Mennesker. Saadanne Skyttefester var dengang noget nyt; men forresten lignede de ikke saa lidt de gamle Kildemarkeder, som nu er ophørte. Mest aparte var Krigsinvaliderne med deres Lirekasser. Og saa var der gjort Anstalter for at oplyse Festpladsen med kulørte Lamper.

Men forresten var der Bjørnetrækkere og Sangerindetelte og Visekællinger og Signetskærere og Pladespil og meget andet af den Slags, som man ser i Byerne paa Markedsdagene.

Jeg fandt Martha og Jesper ved et Bord udenfor Zacharias Vævers Øltelt, og det viste sig, at mine Anelser havde været rigtige nok. Ved et andet Bord ikke langt fra dem sad Studenten for sig selv og stirrede over paa Martha med et Par Øjne, der var fulde af Forelskelse. Der hang allerede tændte Lygter hist og her i Træerne, og ved Skæret fra en saadan saae jeg ganske tydeligt baade hans og hendes Ansigt, endskønt jeg for at være ubemærket havde slaaet mig ned et temmelig godt Stykke fra dem.

Ogsaa Marthas Blik var stort og tankefuldt. Hun saae vel aldrig ligefrem over paa ham, endmindre at hun gengældte de smaa Nik, hvormed han af og til søgte at fange hendes Blik; men der var saa meget i hendes Udtryk, som sagde ham, at hun tænkte paa ham og paa ham alene. Alle hendes skjulte Længsler, hele hendes lønlige Drømmeverden spejlede sig deri. Og ikke som et gøglende Syn, tryllet frem af hendes Kærlighedstrang og hendes Tung-

sind, men som en levende Virkelighed, der var rykket hende fristende nær.

Jeg sad i en hjerteklemmende Angst for, at Jesper skulde mærke hendes Aandsfraværenhed og opdage Grunden til den: Men heldigvis var hans Syn allerede bleven godt taaget af Kaffepunsen. Han havde faaet et Par Kammerater til at bænkes med sig om en Klukkemand. De var alle svært højrøstede og stødte hvert Øjeblik Kopperne sammen under vidtløftige Venskabsforsikringer.

Hvad nu Studenten angaar, saa vil jeg kun sige dette, at han mest lignede et Barn eller en ung Jomfru i Mandfolkeklæder. Han kan vist heller ikke have været stort mere end sytten-atten Aar, var dertil spinkel af Bygning og havde det bare Skind over Knoklerne. Paa den skarpe Næseryg sad en af de nymodens Klemmere i Stedet for Briller. Med sin lange, tynde Hals og sin knappe Hage og sin store Næse mindede han lidt om en Fugl. Under Hagen traadte Adamsæblet frem som en hel lille Kro.

Smuk var han saaledes ikke. Men det ufravendte Blik, hvormed han bag Glassene saae paa Martha, saa fuldt af hemmelig Ømhed,

saa helt fortabt i Beskuelsen; den dulgte Lidenskab, der ulmede i hans Øje og farvede hans Kinder med denne jomfruelige Rødme, alt dette kastede i det mindste for mig en egen rørende Skønhed over hans Skikkelse. Og saa kunde der pludselig komme et uroligt og ængsteligt Udtryk i hans Ansigt; hans Læber bevægede sig febrilsk, og han trykkede Næseklemmeren bedre fast med et kraftigt Sæt, som om han med Magt, men forgæves, søgte at rive sig ud af sine tunge Drømmerier.

Jeg kunde nu tydelig forestille mig, hvordan det hele var gaaet til. Jeg kunde se ham for mig, saadan som han var kommen gaaende gennem Skoven med sin grønne Bliktromle paa Ryggen den Dag, da han og Martha første Gang mødtes der. Som en fri og frejdig Vandringsmand, maaske med en lystig Sang paa Læben, havde han skridtet henad Stien, da han pludselig midt inde i den store, mørke Skovs tavse Ensomhed stod foran en Skikkelse halvt et Barn, halvt en ung Kvinde, fattig, nøgenfodet og med bart Haar, men skøn og fristende i al sin Armod. Hvor har Blodet ikke strømmet ham til Kinderne i det Øjeblik! Hvor har Hjertet ikke faaet travlt under sine

Ribben! . . . Ak, jeg kendte det jo altsammen fra mit eget Liv! Ogsaa jeg var jo engang kommen vandrende gennem denne dunkle Skov som en frimodig Yngling, for hvem den hele vide Verden laa aaben — uden at ane, at netop her skulde jeg møde Eventyret paa min Vej. I en Kvindes Skikkelse skulde jeg møde det, og det skulde kaste en Fodangel for mig og sige: hertil og ikke længer!

Jeg var faldet hen i mine egne, vidtfavnende Tanker, og da jeg kom til Samling igen, var baade Studenten og Martha borte. Ogsaa Jesper og hans Kammerater havde rejst sig. De stod lidt derfra med hinanden om Skuldrene og brødes paa den halvt spøgefulde Maade, der mellem beskænkede Venner saa ofte er Indledningen til et virkeligt Slagsmaal.

Martha saae jeg stadig ikke, og med det samme forstod jeg, at hun og Studenten havde benyttet Lejligheden til at blive ene. Jeg husker, at jeg kom til at skælve af Angst. Hvad vilde der ske, i Fald Jesper opdagede det?

Jeg var da ogsaa overbevist om, at de ikke vovede at blive længe borte og altsaa heller ikke kunde være gaaet langt væk, og jeg gav mig til at søge efter dem inde mellem Træerne

i Nærheden. Her gik der en Sti, hvor man kunde gaa uden at blive set fra Festpladsen, og trods Larmen herfra hørte jeg ogsaa lidt efter Stemmer, der nærmede sig inde fra Tykningen. Den ene var Studentens; hans Maal var let at genkende her, og det var ogsaa ham, der talte mest. Men ogsaa Marthas kunde jeg høre. Jeg stillede mig bag en Træstamme og opfangede herfra et Brudstykke af deres Samtale, idet de langsomt og under mange Standsninger gik forbi.

»Hvorfor er De saa tavs idag?« spurgte han. »Hvorfor er De i det hele saa alvorlig?«

»A er it alvorlig,« svarede hun.

»Men altid tankefuld da. Hvorfor er De det?«

»Saa maa det vel være over det, at der ikke er saa meget at være munter for.«

»Det kan De da ikke mene? Hvem skulde vel kunne nænne at gøre Dem imod? Jeg tænker snarere, at alle Egnens unge Karle sværmer forliebte omkring Dem. Og det vilde ikke være underligt. Det kan jeg saa godt forstaa.«

»Aa, det mener De jo slet it'.«

»Mener jeg det ikke? Ak, alt for meget

maaske. Veed De, hvad jeg ofte kommer til at tænke paa?‹

›Nej.‹

›De har jo nok hørt Tale om Alferne . . . de, som fødes i Maaneskinsnætterne under et Skræppeblad? Jeg har ladet mig fortælle, at naar de bliver voksne og forvandles til Elverpiger og faar Lov til at gaa med langt Haar, saa forærer deres Tipoldemor, Mosekonen, dem et Agernbæger med en Heksesalve. Naar de saa hører Skridtene af en Vandringsmand i Skoven, stiller de sig paa Lur og — vips! — er han som fortumlet. Sig mig, havde De ikke den Salvekrukke med Dem den Dag, vi første Gang mødtes?‹

De var nu kommen lige ud for mig, og jeg kunde høre Martha le lidt uforstaaende.

›Det kom mig for, jeg følte ligesom en usynlig Finger stryge henover mine Øjelaag,‹ vedblev Studenten. ›De er bestemt en lille Heks, Martha? Bor De egentlig ikke ude mellem Lygtemændene? Jeg er sikker paa, at det er Deres Haar, jeg har set lyse derude over Mosen om Aftenen som en dansende Flamme. Hvad vilde De i Grunden have sagt, dersom jeg den Dag havde straffet Dem for Deres

Heksekunster ved at bortføre Dem? Det er saa farligt for unge, smukke Elverpiger at gaa ene i Skoven. Var De slet ikke bange for mig? Sæt, jeg havde kysset Dem. Hvad saa?«

Martha lo igen, og dennegang fuldt forstaaende.

»Saa havde A sparket«, sagde hun.

»Men dersom jeg gjorde det nu?«

Jeg gav mig til at rømme mig. Jeg kunde ikke lade være. Der var kommen en saadan Angst over mig. Jeg hørte dem nu standse og derpaa skynde sig tavse bort.

I det samme anklagede jeg mig selv. Hvorfor havde jeg forstyrret dem i deres Lykke? Jeg havde følt en sød Svimmelhed, idet de gik mig forbi; men samtidig en Angst, en dødsens Skræk, der næsten tog mit Vejr. Jeg vidste jo, hvad det tilsidst galdt. Og selv om ingen andre vilde faa noget at vide, havde jeg dog mit Ansvar for Gud.

Det viste sig nu ogsaa, at det var paa høje Tid, de var bleven advarede. Da jeg kom tilbage til Festpladsen, saae jeg Jesper staa foran Martha og af al Magt rykke hende i Skuldren. Han havde opdaget hendes Fraværelse og vilde vide, hvor hun havde været

henne; og skønt hun forklarede, at hun bare havde været borte i et lovligt Ærinde, satte han i sin Fuldskab den knyttede Haand for Næsen af hende og truede hende med Prygl. Jeg saae, at hendes Ansigt blev hvidt som et Æg. Lidt efter trak han hende, trods hendes Modstand, hen til Danseteltet, og jeg saae dem ikke mere.

IX

Jeg var gaaet tidlig hjem fra Festen; men Uroen i mit Sind, Ængstelsen for Marthas Skæbne holdt mig vaagen, og efter en Times Tids Forløb stod jeg op igen og gik tilbage til Skoven.

Det var begyndt at gry ad Dag. Henover Engene drev en svag Røg, der hist og her blev hængende i en enligtstaaende Busk og indhyllede den som i et Spind. Højt oppe under Himlen hang morgenglade Lærker, og ud fra Skoven kom Kragerne i store Flokke med tung Flugt og raabte paa deres grove Maal: »Gaa væk! Gaa væk!« idet de spredte sig ud over Landet.

Pludselig forstummede de glade Lærker. Som mørke Punkter sank de lynsnart ned gennem Luften og blev borte i Agrene.

Oppe over Aaen sejlede en Glente.

Hængende, højt oppe, paa de brede Vinger, skød den sig roligt frem gennem Luften med

en Dvælen, der ligesom lod ane det hungrige Blik, hvormed den spejdede efter Davre. I store Krese svang den sig hen imod Skoven og tilbage igen. Af og til standsede den og hvilte paa Vingerne, som om den havde faaet Øje paa et eller andet. Men pludselig løftede den sig med et enkelt, kraftigt Vingeslag — ligesom et Skuldertræk — og forsvandt i en mægtig Bue ind over Skovtoppene.

Fra Græsset hørtes et lille Pip; derpaa en Krages hæse »Væk!« — og snart steg Lærkerne atter med Sang mod den rødskyede Himmel.

Jeg husker denne Morgentime, som havde jeg oplevet den idag. Men i min Tanke har jeg ogsaa genoplevet den hver Dag i de mange Aar, der nu er gaaet siden. Aldrig vil jeg kunne glemme den, saalænge jeg overhovedet formaar at mindes. Ja, jeg tror, at endnu i min sidste Stund vil Billedet stige op af min Erindring, og Glenten vil svæve for mit bristende Blik som Dødens tavse Forbud.

Jeg var kommen omtrent ned til Broen, da jeg fik Øje paa en Skikkelse ovre paa Engen paa den anden Side af Aaen. En Kvindeskikkelse var det. Langsomt sneg hun sig langsmed Skovhegnet derovre, som om hun

gik og grundede paa noget. Trods den ludende Holdning, og skønt de drivende Engdampe gjorde hende halvt usynlig for mig, kendte jeg hende straks paa det røde Haar. Det var Martha.

Jeg stod stille af Forbavselse. Hvor kom hun fra? Og hvorfor kom hun ene? Hun havde ikke set mig. Jeg raabte hende an, og i det samme standsede hun som lynramt. Saa saae hun sig forvildet om. Hun havde aabenbart ikke fornummet, fra hvilken Side Raabet kom. Det varede ogsaa længe, inden hun fik Øje paa mig. Jeg er ikke engang sikker paa, at hun kendte mig. Men nu fik hun paa eengang Fart i sig. Hun løb over Vejen, snublede i Hastværket og tumlede overende som en anskudt Hare, rejste sig med Besvær og gik paa en egen svinglende Maade det sidste Stykke op mod Hjemmet. Jeg saae hende støtte sig med Haanden til Muren, idet hun listede omkring Gavlen for at komme ind ad Køkkendøren.

Mit Hjerte var gaaet istaa i mit Bryst. Var hun beskænket? Eller var det af Udmattelse, hun havde svinglet saadan? Det havde i Grunden set mest ud til at være det

sidste. Men havde hun da været forfulgt? Og i saa Fald af hvem? Af Jesper eller Studenten? Hun havde jo aabenbart været helt fra Samlingen.

En Vogn fuld af larmende Festdeltagere kom rullende ud af Skoven. Mandfolkene svingede med Hattene og raabte Hurra, idet de kørte mig paa Ærmet. Ogsaa et Par Fodgængere saaes inde paa Skovvejen. Da de alle var kommen forbi, gik jeg over Broen og op til Krostedet men fandt Dørene lukkede. Jeg bankede ogsaa paa Vinduet til Marthas Kammer, men hun lukkede ikke op og svarede ikke heller. I Haab om dog at faa lidt Klarhed over Sagen gik jeg ned paa Engen, hvorfra hun var kommen, for at søge hendes Vej op. Hendes Spor var let at finde paa Grund af Duggen. Det strakte sig som to mørke Striber gennem det sølvagtige Spind. Jeg kunde følge det hele Vejen langsmed Skovhegnet indtil et Sted, hvor der var Tørveskær. Her forsvandt det i det brune Dynd, og jeg maatte opgive min Efterforskning.

Jeg var paa dette Sted Festpladsen saa nær, at jeg tydelig kunde høre Musiken fra Danseteltene. Jeg gik da ogsaa derhen, men

jeg saae ikke noget hverken til Jesper eller Studenten. De fleste Folk var taget bort. Solen var ogsaa allerede kommen godt op paa Himlen, og jeg gik da selv igen mod Hjemmet.

Men sove kunde jeg endnu mindre end før. Jeg var saa fortumlet i mit Hovede og havde saadanne Jagninger rundt om i Kroppen, at jeg maatte tage til mit Krudthorn, før jeg fik Søvn i Øjet. Men som jeg laa der og kastede mig i Uro og Tvivl, blev en Beslutning moden hos mig, og jeg bragte den endnu samme Formiddag til Udførelse. Skolen var jo bleven lukket med Rughøstens Begyndelse, saa jeg havde nu hele Dagen til min Raadighed.

Jeg gik over til Ramsbæk, hvor Studenten jo havde logeret sig ind hos Skomageren. Jeg vilde tale lige ud af Hjertet til ham. Jeg vilde advare ham mod Jesper og bede ham om baade for hans egen og for Marthas Skyld at rejse herfra.

Jeg traf ham ogsaa hjemme; han sad paa Grøftekanten udenfor Huset og legede med en Mariehøne, som han lod spasere op ad et Græsstraa for at bede om godt Vejr hos Vorherre. Han huskede mig godt fra »Bitte Mads'«

Bryllup, sagde han; og han vidste ogsaa af min Pens Gerninger at sige, kunde jeg forstaa, for han talte om, at jeg jo havde et kendt Navn i Literaturen. I det hele var han meget venlig og lo saa frit, saa jeg straks skønnede, at han ingen daarlig Samvittighed havde.

Jeg skal nu indskyde den Bemærkning, at jeg endnu ikke dengang havde dristet mig til at følge min Muses Kalden, om jeg end ofte nok havde følt Fristelsen dertil. Min egenlige digteriske Gerning falder i et senere Tidsafsnit af mit Liv. Men i det Haab, at jeg skulde kunne forbedre mine slette økonomiske Kaar og maaske hjælpe Martha til at gøre et bedre Gifte, havde jeg netop paa den Tid paabegyndt Udgivelsen af en Jægertidende »Diana«, som dog desværre efter en kort Tids Forløb maatte ophøre paa Grund af et saare mangelfuldt Antal Abonnenter (kun 34). Siden forsøgte jeg med et humoristisk Maanedsblad »Kardusen«, hvormed jeg havde noget mere Held. Men hertil som til min øvrige literære Virksomhed kommer jeg senere tilbage.

Jeg forklarede nu rent ud Studenten mit Forhold til Martha og bad ham om at sige

mig, hvordan det i Grunden var fat mellem ham og hende, og hvornaar de sidst havde taltes ved i den forløbne Nat. Hertil svarede han straks og med en Ærlighed, som jeg ikke havde nogen Grund til at mistvivle, at han ikke havde set hende, siden hun var bleven trukket ind i Danseteltet af sin Kæreste. Det Syn havde bedrøvet ham, sagde han, saa han var gaaet hjem.

Jeg troede ham paa hans Ord. Det var altsaa Jesper, der havde gjort Martha ondt; og det var forresten, hvad jeg hele Tiden havde tænkt. Jeg forklarede ham nu, hvad Slags Karakter Marthas Kæreste var, og at han ikke kunde være sikker paa sit Liv, dersom Jesper engang skulde overraske ham sammen med Martha.

Herover blev han frygtelig forskrækket. Han sprang op, helt hvid i sit Ansigt, og gav sig til at rende rundt i Stuen, hvor vi sad. Han vilde straks rejse, sagde han af sig selv. Han var kun kommen hertil for Egnens store Smukheds Skyld, og saa fordi han havde hørt, at der endnu levede saa mange gamle Minder i Folket. Han vilde heller ikke fragaa, at Martha i høj Grad havde tiltrukket ham med

sit ejendommelige Ydre og sin hemmelighedsfulde Personlighed. Men han ønskede rigtignok ikke at udsætte sig for nogen Overlast. Han vilde rejse endnu den samme Dag.

Jeg sagde ham Tak herfor, og saadan skiltes vi.

Ved Mørkningstid kom jeg igen ud til Skovkroen. Martha sad paa Bænken under Vinduet i Opholdsstuen med Ryggen til Døren og vendte sig ikke, da jeg kom ind. Hun blev siddende med Albuen oppe i Karmen og saae ud gennem de regnbuefarvede Ruder, hvorigennem et gulrødt Aftenlys strømmede ind over hendes Haar og gjorde det saa rødt, som var det farvet med Blod.

Da jeg bad om min Kaffetaar, gik hun ud i Køkkenet uden at se paa mig og viste sig ikke igen, før Lars Eenøje, Søren Stenhugger og de andre Aftengæster var kommen. Jeg havde taget Plads for mig selv paa Bænkeenden henne ved Dørhjørnet, Stakkelsmandspladsen, som man ellers kaldte den. Her sad jeg altid, naar jeg havde drukket min Kaffe. Jeg vilde ikke, det med Sandhed skulde kunne siges, at jeg, om jeg ogsaa havde mit Tilhold

i Kroen ligesom de andre, var med til deres Brændevinsdrikkeri.

Jeg blev helt forfærdet over Marthas Udseende, da hun nu kom ind. Hun var gusten som en Dødning og ravede saa underlig omkring ligesom En, der lige er vaagnet af en dyb Søvn. Og saa havde hun ingen Ro paa sig nogensteds. Hvert Øjeblik gik hun ud i Køkkenet eller ind i sit Kammer men kom straks efter ind igen og satte sig langt borte fra os andre og hvor der var mest Mørke. Det var, som om hun skyede vort Selskab og dog ikke turde være alene.

Hendes Moder laa igen den Dag i Sengen. Man hørte hende af og til vende sig inde bag Skodden. Paa Bordet mellem de Gamle blev der tændt en Lysestump i en Profit, og Skyggen af Lars Eenøje, der sad for Overbordet, strakte sig helt op under Loftsbjælken, naar han svingede med sine lange Arme. De var allesammen meget højrøstede i deres Tale denne Aften. Selv den tavse Søren Stenhugger havde faaet Mæle. Det var deres Udbytte af Skovfesten, de regnede op for hinanden; og da dette slet ikke havde svaret til Forventningerne, anklagede de Festens Ledere og talte

om at lægge Proces an imod dem. De dundrede i Bordet og brugte de forskrækkeligste Eder og Forbandelser; det var en grimme Snak at høre paa.

Martha, som stadig gik ud og ind og ikke kunde finde Ro, satte sig tilsidst hen ved Siden af mig og tog paa en egen frygtsom Maade min Haand. Jeg lod mig ikke mærke med min Overraskelse. Jeg fik i det hele ikke Mod til at udfritte hende om noget; dertil havde jeg for megen Sky for at komme til at kende den mørke Hemmelighed, hun bar paa. Og dog anede jeg endnu ikke Ulykkens hele Frygtelighed.

Hendes Haand var kold som en Lighaand, og jeg kunde mærke paa hendes Aande, at det var længe siden hun havde spist noget. Ogsaa havde hun Gysninger, som om hun frøs i Feber. Jeg spurgte hende, om hun var syg; men hun svarede Nej og lagde i det samme sit Hoved ind til min Skulder som for at sove.

Saadan havde hun siddet saa tidt som Barn og hvilt sig hos mig om Aftenen, naar hun var bleven træt af de Gamles Passiar. Nu var det snart en Del Aar siden; men hendes

Hoved fandt dog straks sin gamle, trygge Hvileplads under mit lange Skæg, og hun faldt ogsaa næsten straks hen i et godt Blund. Men Feberen blev ved at rykke i hende; og af og til klynkede eller peb hun i Søvne ligesom en lille Hund, der staar udenfor en lukket Dør og gerne vil ind.

Jeg sad og ventede paa, at Jesper skulde komme. Jeg baade længtes efter det og frygtede det, fordi jeg rimeligvis af hans Væsen og Adfærd overfor Martha vilde kunne gætte mig til, hvad der var foregaaet imellem dem. Men han viste sig slet ikke den Aften, og det af en fuldgyldig Grund. De Gamle havde et Par Gange udtalt deres Forundring over hans Udeblivelse; og sidenhen gik det op for mig, at Martha var gaaet ud af Stuen, hvergang hendes Kæreste var kommen paa Tale. Ogsaa under Søvnen gav det som et Spjæt i hendes Krop, da hans Navn engang blev nævnet.

Endnu anede jeg dog ikke Uraad. Først da jeg den næste Dag fik at vide, at Jesper var forsvunden, og at ingen havde set ham siden Skovfesten, slog det ned i mig med Rædsel, at her havde Djævelen hentet sin Løn, her

havde Helvede aabnet sig for at modtage sit Offer.

Jeg lukkede mig inde i min Stue og sad der lammet paa Sjæl og Sans i mere end et halvt Døgn. Jeg turde heller ikke siden vise mig for Folk af Frygt for at røbe noget med min Fortvivlelse, ja, hvad der var det værste for mig, ikke engang Martha vovede jeg at komme til i hendes dybe Nød, fordi jeg frygtede en Tilstaaelse, der kunde gøre mig det til en Samvittighedspligt at blive hendes Angiver. Aldrig havde jeg troet, at et Menneske kunde lide, hvad jeg i disse Dag led, uden at miste sin Forstand. Men Gud saae til mig i min Elendighed og opretholdt mig ved sin Aands Kraft.

Imidlertid var Jespers Lig bleven funden inde i Skoven under en Bunke vissent Løv. Distriktslægen blev hentet, og hans Undersøgelse godtgjorde, at Jesper var bleven kvalt. Der sad ganske tydelige Fingermærker paa hans Strube. Jeg var ganske klar over, at Mistanken nu hurtigt vilde blive rettet mod Martha. Der var flere, der ved Skovfesten havde set hende sammen med Studenten, og det var jo desuden altfor godt bekendt, at Forholdet

mellem hende og Jesper aldrig havde været det bedste.

Morgenen efter kom Herredsfuldmægtigen kørende til Byen og staldede ind hos Sognefogden.

Jeg kunde nu ikke længer holde mig ved Hjemmet men gik ud til Skovkroen. Martha var endnu ikke opstaaet, da jeg kom, men jeg var vant til at gaa ind til hende i hendes lille Kammer ved Siden af Stuen og snakke med hende der.

Hun laa i dyb Søvn, da jeg kom ind. Jeg maatte ruske i hende for at faa hende vaagen. Men i det samme, hun blev sig bevidst, foer der et Gys igennem hende. Hun vilde springe op af Sengen men havde ikke Kræfter dertil. Tungt faldt hun tilbage i Dynerne og vendte sig igen mod Væggen med lukkede Øjne.

Jeg havde ikke desmindre faaet Tid til at læse i hendes Blik. Og hun i mit. Der gik ogsaa paany en Skælven gennem hendes skønne, halvnøgne Krop. Hun havde forstaaet, at jeg vidste alt.

»Martha! Du maa op!« sagde jeg.

Endnu laa hun nogen Tid ganske ubevægelig, gul i sit Ansigt, med halvaabne, liv-

løse Øjne og halvaaben Mund ligesom en død. Saa rejste hun sig langsomt overende, strakte sig i Sædet og saae paa mig. Der faldt ingen Ord. Men da vore Øjne mødtes, stod Tilstaaelsen at læse i hendes store, stive, af Rædsel forvildede Blik.

Jeg sank ned paa Knæ ved Sengen og kunde ikke længer holde Taarerne tilbage. Martha lagde Hovedet ned i sine Hænder og rokkede frem og tilbage under en ejendommelig tør Graad eller Tvinen, som jeg aldrig hverken før eller siden har hørt hos noget Menneske.

»Hvorfor har du ikke haft lidt Fortrolighed til mig,« sagde jeg. »Saa var dette gruelige maaske ikke hændt.«

»Veed Soen det?« spurgte hun.

Hun havde fra Barnsben været saa vant til at bruge dette stygge Ord om sin Moder, at det ogsaa i et Øjeblik som dette faldt hende naturligt i Munden. Hun mente slet ikke noget ondt med det. Det var endogsaa med et eget rørende Tonefald, hun nævnte det. Og det viste jo ogsaa, at Moderen alligevel, naar det kom til Stykket, var den, hun først tænkte paa og nødigst vilde bedrøve.

Jeg sagde hende, at Moderen endnu ingen-

ting vidste, men at Jespers Lig var bleven fundet og at Herredsfuldmægtigen var kommen til Byen.

»Hu! — hu!« Det lød halvt som en Hornugles Tuden, halvt som et utrøsteligt Barns Graad.

Saa spurgte hun mig om Studenten, og om jeg troede, han vidste noget, og jeg fortalte da, at han var rejst og ikke kom igen. Hun tog et Øjeblik Hænderne fra Ansigtet og saae paa mig, som om hun ikke troede mig. Men saa græd hun igen og sagde, at nu kunde det jo ogsaa være ligemeget.

Hvad jeg ellers fik ud af hende angaaende selve Begivenheden, var i Korthed følgende. Paa Hjemvejen fra Skovfesten havde Jesper ikke villet lade hende i Fred. Han havde tilsidst kastet hende omkuld for at tage sig Forlov med hende, og det var da kommen til en Kamp. Hun vidste besynderligt nok ikke selv, hvordan hun havde dræbt ham. Hun kunde slet ikke huske noget om den Ting. Ikke engang da hun saae, at han var død, forstod hun straks, at det var hende, der havde taget hans Liv. Derfor havde hun ogsaa først ladet Liget ligge uden at skjule

det. Men bagefter var hun gaaet tilbage til Stedet og havde dækket det til med Løv.

Jeg havde netop faaet sagt til hende, at hun, om hun skulde blive fængslet, skulde søge at retfærdiggøre sig for sine Dommere ved strengt at følge Sandheden, da jeg hørte Stemmer inde i Stuen. Jeg genkendte straks Herredsfuldmægtigens stærke Røst; senere ogsaa Sognefogdens.

»Nu maa du op, Martha!« sagde jeg og klappede hende trøstende paa Haaret. »Det er Politiet.«

»Hu! — hu!« Hun borede sit Hoved ned i Dynen; det var en Hjertens Ynk at se.

Jeg maatte lede hende ud af Sengen. Hun var som et hjælpeløst Barn.

»De maa it' se mig saadan,« sagde hun og bad mig slaa Riglen for Døren, at de Fremmede ikke skulde komme ind, før hun var paaklædt.

Hun rystede som et Æspeløv. Jeg maatte hjælpe hende i Klæderne. For sidste Gang skuede jeg den lille Pige, som jeg havde elsket saa højt.

»Se nu at tage dig lidt sammen,« sagde jeg. »Og bliv saa her, mens jeg gaar ind.« Og dette var det sidste Ord, jeg fik talt med hende.

Jeg var næppe kommen ind i Stuen, før Herredsfuldmægtigen gaar imod mig med Uniformshuen paa sit Hoved og siger brysk:

»De er Jens Thyssen, Hjælpelærer i Starup?«

»Ja,« sagde jeg overrasket.

I det samme lagde han sin Haand paa min Skulder og sagde:

»De er anholdt!«

Derpaa vendte han sig mod Sognefogden og pegede mod Kammersdøren.

»Saa er Tøsen ogsaa nok derinde. Vil De tage hende i Forvaring.«

Jeg skal ikke forsøge at beskrive min Sindsstemning i dette Øjeblik, og det saa meget mindre, som mine Tanker hurtigt blev vendt bort fra mig selv. Sognefogden kom nemlig tilbage fra Kammeret med den Oplysning, at der ingen var derinde. Ved en nærmere Undersøgelse viste det sig, at Vinduet var bleven aabnet. Herigennem havde Martha taget Flugten.

Hvad der senere skete, kan jeg kun meddele ved andres Beretning.

I to Døgn ledte Folk efter Flygtningen baade i Skoven og ude paa Heden, men uden Resultat. Da rygtedes det, at man ved en By et Par Mil derfra havde antruffet en dødbleg

og barfodet ung Pige, der havde siddet ved Vejgrøften med et langt, rødt Haar slaaet ud over Ryggen og Hænderne foldede omkring Knæene. Hver Gang et Mandfolk var gaaet forbi, havde hun rejst sig og med en forstyrret Mine kigget ham undersøgende ind i Ansigtet, saa flere var flygtet for hende i Skræk. Hen imod Aften var hun gaaet ind til Byens Smed og med en dyb, undselig Nejen spurgt, hvor langt der endnu var til Himmerige. Paa alle hans Spørgsmaal havde hun givet et og samme Svar: at hun var ude for at møde sin Kæreste. Han var Student, og til Mikkelsdag skulde de have Bryllup.

Smeden og hans Kone, der var godhjertede Folk, ynkedes over det stakkels Barn og havde foreløbig taget sig af hende. Men om Natten var hun sprunget ud gennem Vinduet, og den næste Morgen fandt man hendes Lig i en Mølledam der i Nærheden.

X

DEN skammelige Anklage, mine Fjender havde rettet mod mig, og som foranledigede, at jeg mistænktes for at være Jespers Drabsmand, skal jeg ikke her komme nærmere ind paa. Som det vil være bekendt, blandt andet gennem mit Skrift »Mit Fængselsliv«, blev jeg ved Dommen frifundet ikke alene for al Delagtighed i Drabet men ogsaa for den ondsindede Beskyldning, hvorpaa Mistanken var bleven bygget. Jeg havde jo nok i Forvejen nogle Gange formærket, hvilke Tanker Folk gjorde sig om mit Forhold til Martha, og jeg burde maaske af den Grund have vist nogen mere Forsigtighed, ogsaa overfor Pigebørnene i Skolen. Men jeg havde dog aldrig kunnet tænke mig, at min Kærlighed til Ungdommen, min Opofrelse for den opvoksende Slægt, hvorpaa vort elskede Fædrelands Fremtid skal bygges, kunde blive saadan misforstaaet.

Til Trods for min Frifindelse mistede jeg min Plads ved Skolen, og alle Veje til et hæderligt Erhverv var dermed lukket for mig. Thi det er jo det sørgelige, at selv den grundløseste Mistanke pletter en Mands Ære, og idet han forsvarer sig, støtter han sine Anklagere. Jeg maatte forlade den Egn, hvortil mit Hjerte var knyttet med saa uløselige Baand, og hvis Natur jeg elskede højere end nogen anden Plet paa Jorden, endogsaa højere end mit eget Barndomshjem med min stakkels Moders Hytte. Den, som af egen Erfaring kender Kærlighedens daarende Magt, vil ikke fordømme mig.

Provst Hjort, som vidste Besked om min inderlige Glæde ved at vandre i Egnens store Skove, kaldte mig engang i Spøg for skovtagen, og det Ord har jeg ofte siden maattet tænke paa. Jeg befinder mig aldrig vel paa det frie, lysaabne Land, og allermindst ved Havstranden med de urolige Bølger. Jeg elsker Skovensomheden og den dybe Stilhed og det hemmelighedsfulde Sus i Løvet, der lyder som et Aandekor fra de henfarne Tider. Jeg elsker Skovmørket og de lønlige Stier og de tavse Fugle og de stille, sorte Skovvande

hvori den solblaa Himmel spejler sig som Himmerig i Helvede.

Alt dette skulde jeg nu forlade. Marthas lille Grav i Kirkegaardens Urydskrog maatte jeg sige Farvel til. Døren i mit eget Hus blev lukket paa min Hæl, og jeg maatte drage langsad Landevejene og ernære mig som Himmelens Fugle ved Tilfældets Gaver.

Men forinden jeg begynder Beretningen om mit lange Vandringsliv, skal jeg med et Par Ord tilendeføre Skildringen af de Personers Livsskæbne, som jeg har nævnt i dette Afsnit af mine Erindringer.

Ikke mange Uger efter Marthas sørgelige Død, fulgte hendes Moder hende i Graven. Det var paa høje Tid, da hun rent ud sagt raadnede op i sin Seng. Om Kapellan Berthelsen og Frøken Rebekka veed jeg kun lidet at berette; men hvad jeg har hørt, skal jeg fortælle nøjagtig saadan, som jeg selv har faaet det fortalt.

Det var nogle Aar efter min Bortrejse, at jeg paa en Sommervandring kom tilbage til Starup for at gense de gamle Steder og lægge en Krans paa stakkels Marthas Grav. Jeg boede dengang i Greis; men gik om Sommeren med bundne Varer for at tjene til Vinter-

opholdet. Det var en Søndag, og jeg havde om Formiddagen været i min gamle Kirke og siddet der uigenkendt af alle, endogsaa af Ovesen, fordi jeg havde faaet mit Skæg afraget. Naa, jeg satte mig nu ogsaa i den bageste Stol og gjorde mig ingen Umage for at blive lagt Mærke til.

Om Eftermiddagen, da jeg gik udover langs Sogneskellet paa Vej til Skoven, kom jeg tilfældigvis forbi »bitte Mads'« Hus. Det saae lige saa pænt og nykalket ud, som da jeg besøgte ham Dagen før hans Bryllup. Døren stod aaben; jeg kunde se lige ind i Køkkenet med Komfuret og Skorstenskappen. Ogsaa Messingtøjet hang paa Væggen derinde lige saa blankt som dengang. Og foran Ilden stod Grethe og tragtede Kaffe.

Hvor hun var bleven stovt! De runde, røde Kinder luede i Flammeskæret, og hun havde faaet en Rejsning og en Bredde over Lænderne, saa jeg næsten ikke kunde kende hende igen.

Ogsaa Døren til Stuen stod aaben, og derinde fra lød Mads' glade Brægen og et lille Barns Latter. Grethe havde ikke set mig, da hun gik ind i Stuen med Kaffen. Jeg fulgte saa efter hende. Jeg tænkte, at her vilde

jeg vist kunne faa de paalideligste Oplysninger om Kapellanen og Frøken Rebekka.

Bitte Mads bredte sig i en Armstol ved Kakkelovnen med en Patteglut paa sit Knæ. Et andet Barn laa nede paa Gulvet og legede med en Garnvinde. For Enden af Bordet, hvorpaa der stod Rester af et Maaltid, sad Grethes Moder i Søndagspuds og med en Bindehose i Hænderne. Grethe satte Kaffekanden paa Bordet. Den Lille rakte grædende efter hendes Bryst, der stort og mælkespændt skimtedes bag det ophægtede Kjoleliv.

De blev jo noget forbavsede ved at se mig men bød mig dog meget venligt at sidde ned, og vi kom snart i en rask Snak om gammelt og nyt der paa Egnen. Jeg spurgte saa til Frøken Rebekka, eller Fru Berthelsen som hun jo nu hed; men de blev da alle saa underlig tavse. Grethe vilde slet ingenting sige, og Mads gik ud med Børnene for at se til Grisen.

Endelig sagde Bedstemoderen, at det vist ikke var bleven saa lykkeligt for Provstens Datter, som det havde tegnet til. Kapellanen havde faaet et godt Kald paa Fyen, og Penge havde de jo endda i Forvejen; men han skulde

nok være saa svært nærig af sig, saa det pinte Frøken Rebekka, som jo ikke fra sit Hjem var vant til at vende Skillingen for mange Gange. Saa havde han nok ogsaa den Skavank, at han ikke brød sig stort om Børn og fandt, at hans Kone fik for mange af dem og i for kort en Tid. Hun kom endnu stadig derover en Gang om Aaret for at se til Forældrenes Grave, og hun havde hver Gang set mere træt og travrig ud, syntes den Gamle. Og Grethe modsagde hende ikke.

Mens den Gamle fortalte, havde jeg siddet og betragtet Grethe og fra hende ladet Øjnene gaa rundt i den hyggelige Stue, og jeg mindedes, hvordan »bitte Mads« før sit Bryllup havde følt sig fuldt forvisset om, at der ikke manglede noget til at skabe et hyggeligt Hjem her, endda der netop manglede det, som regnedes for det allervigtigste. Havde han alligevel haft Ret? Over dette lille Hjem, der sandelig ikke var bleven grundet paa gensidig Kærlighed, syntes Vorherres Velsignelse jo at have hvilet mere naaderigt end de fleste Steder.

Jeg sad længe i stille Forundring, mens sære Tanker rørte sig i mig.

Da den gamle Bedstemoder et Øjeblik var

gaaet ud i Køkkenet, kunde jeg ikke lade være med at spørge Grethe om, hvordan det var gaaet hende selv. Om hun nu var rigtig lykkelig?

Hun blev lidt rød og lo.

»Hvorfor skulde A it' være det?« sagde hun.

»Jeg mener, Grethe — er du nu ogsaa kommen til at holde af din Mand paa den rigtige Maade?«

Hun vilde først ikke svare. Hun stod henne i Krogen med Ryggen til mig og samlede noget Børnetøj. Saa sagde hun tilsidst, noget sagte:

»A tænker, vi gjorde for meget ud af det dengang — med dether Kærlighedsvæsen — og det — at sige, saadan som vi læste om det —«.

Hun blev mere og mere rød og stammede. Men nu kom den Gamle ind igen fra Køkkenet. Hun maa have hørt, hvad vi snakkede om. For hun kom hen og lagde sin Haand paa min Skulder og sagde:

»A veed jo godt, Thyssen, at De var ogsaa vred paa mig dengang, ligesom Provstens. Men se: vi gammeldags Forældre, vi haar'et nu

saadan i det gammel Slav. For nærensti' den jen er Kaal og den aanden Pig', saa er der misæl, hvad der skal til, om de ellers vil vær' skikkelige og go'e ved hverandre. Og saa kommer jo æ Bø'n og Sygdommer og den Slavs og saa et Liv i Stræv og Lyst. Jo jo — bitte Thyssen! — det er noet bedre, end det her Fjamskeri, som de kalder for Kærlihed!«

Jeg tav mismodig. Jeg kunde i det Øjeblik hverken svare Ja eller Nej. Og endnu tier jeg helst derom.

PAA VORT FORLAG ER LIGE
UDKOMMET

HENRIK PONTOPPIDAN

ASGAARDSREJEN

ET SKUESPIL

KR. 2,75
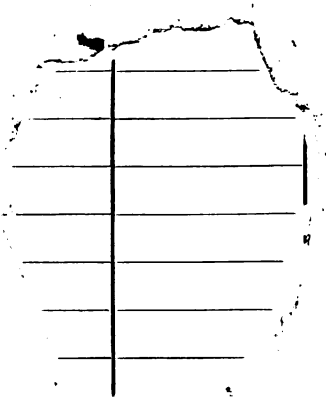
• I ALLE BOGLADER •